

IOSUD – UNIVERSITATEA „DUNĂREA DE JOS” DIN GALAȚI

Școala doctorală de Științe Socio-Umane

TEZĂ DE DOCTORAT

REZUMAT

REZISTENȚA PRIN CULTURĂ ÎN SPAȚIUL CONCENTRAȚIONAR COMUNIST

STUDIUL DE CAZ: FENOMENUL POEZIEI CARCERALE 1941-1964

Doctorand

Dan TUDORACHE

Președinte

Prof univ. dr. habil. Nicoleta IFRIM
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Conducător științific

Prof univ. dr. habil. George-Eugen ENACHE
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Referenți științifici

Cercet. Șt. gr. I dr. Silviu B. MOLDOVAN
Centrul de Istorie și Civilizație Europeană, Academia Română, Filiala Iași

Cercet. Șt. gr. II dr. Ana-Maria CĂTĂNUȘ
Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, Academia Română, București

Prof. univ. dr. habil. Cristian SANDACHE
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Seria U 3: Istorie nr. 26

GALAȚI

2024

Seriile tezelor de doctorat susținute public în UDJG începând cu 1 octombrie 2013 sunt:

Domeniul fundamental ȘTIINȚE INGINEREȘTI

- Seria I 1: **Biotehnologii**
- Seria I 2: **Calculatoare și tehnologia informației**
- Seria I 3: **Inginerie electrică**
- Seria I 4: **Inginerie industrială**
- Seria I 5: **Ingineria materialelor**
- Seria I 6: **Inginerie mecanică**
- Seria I 7: **Ingineria produselor alimentare**
- Seria I 8: **Ingineria sistemelor**
- Seria I 9: **Inginerie și management în agricultură și dezvoltare rurală**

Domeniul fundamental ȘTIINȚE SOCIALE

- Seria E 1: **Economie**
- Seria E 2: **Management**
- Seria E 3: **Marketing**
- Seria SSEF: **Știința sportului și educației fizice**
- Seria SJ: **Drept**

Domeniul fundamental ȘTIINȚE UMANISTE

- Seria U 1: **Filologie- Engleză**
- Seria U 2: **Filologie- Română**
- Seria U 3: **Istorie**
- Seria U 4: **Filologie - Franceză**

Domeniul fundamental MATEMATICĂ ȘI ȘTIINȚE ALE NATURII

- Seria C: **Chimie**

Domeniul fundamental ȘTIINȚE BIOMEDICALE

- Seria M: **Medicină**
- Seria F: **Farmacie**

Cuvinte cheie: comunism și represiune, intelectuali români sub detenția politică, rezistență intelectuală în detenție, cultura ca mijloc de rezistență pasivă, închisoarea ca universitate, deținuții-conferențieri, deținuții-povestitori, poligloții-amatori, țărani-elevi, poeții închisorilor, relația suferință-creație, traduceri culturale ale suferinței, creația poetică și muzicală, memoria lirică a gulagului, folclorul rezistenței, poezia ca vehicul identitar, poezia ca mesaj pentru mase, întreținerea sentimentului anticomunist, cultivarea libertății de gândire, consecințele sfidării regimului, teroare-condamnare-stigmatizare-urmărire informativă.

CUPRINSUL TEZEI

INTRODUCERE	1
1. Argument.....	1
2. Obiective.....	3
3. Sursele și metodologia de lucru	4
4. Delimitări conceptuale	10
5. Scurtă istoriografie a temei	19
6. Miza subiectului în prezent	27
I. PRECURSORII INTERBELICI	35
I.1. Scriitorii și delictul de opinie în perioada interbelică.....	35
I.2. Comuniști din ilegalitate.....	35
I.3. Legionarii în anii `30	38
I.4. Cultura în spațiile concentraționare, în perioada 1941-1947	43
I.4.1. Penitenciarul Aiud (1941-1947).....	43
I.4.2. Lagărul Caracal (martie-octombrie 1945).....	44
II. REZISTENȚA PRIN CULTURĂ ÎN SPAȚIUL CONCENTRAȚIONAR DIN ROMÂNIA COMUNISTĂ: CADRU GENERAL	46
II.1. Gulagul românesc, univers al extremelor (1948-1964).....	46
II.2. Forme de rezistență în spațiul concentraționar	48
II.3. Cultura ca răspuns la teroarea detenției	51
II.4. Factorii de expansiune a preocupărilor intelectuale în rețeaua concentraționară.....	56
II.4.1. Efectul de bumerang al circulației populației concentraționare.....	56
II.4.2. Mijloacele de comunicare la distanță.....	57
II.4.3. <i>Arsenalul didactic</i> al deținutului politic	58
II.5. Tipologia locurilor de reclusiune și amprenta lor asupra activităților culturale. Analiză comparativă.....	62
II.5.1. Lagărele în comparație cu penitenciarele.....	62
II.5.2. Penitenciarele mari în comparație cu cele mici.....	63
II.5.3. Penitenciarele de bărbați în comparație cu cele de femei	64
II.6. Manifestările culturale și încorsetările regimului carceral	65
II.7. Activitățile culturale, între limitele și calitățile moral-intelectuale ale deținuților	70
II.8. Rezistența intelectuală laborioasă. Închisoarea ca „universitate” și deținuții „conferențieri” ..	71
II.9. Rezistența în singurătatea celulei: între rugăciune, meditație, exerciții de memorie și poezie.....	79
III. FENOMENUL POEZIEI CARCERALE	82
III.1. Poeții, figuri centrale ale rezistenței intelectuale	82
III.2. Rostul poeziei în detenție. Între necesitatea supraviețuirii și sfidarea față de regim	87
III.3. <i>Nașterea</i> poetului în detenție și psihologia primului act creator.....	91
III.4. Teme și motive de creație literară.....	97
III.4.1. Cotidianul carceral și transpunerile sale lirice	98
III.4.2. Memoria închisorilor și a lagărelor.....	107
III.4.3. Reverberațiile naturii	115
III.4.4. Sărbătorile, între tristețe, revoltă și speranță.....	118
III.4.5. Moartea ca prezență continuă.....	123
III.4.6. Memoria martirică și eroică a luptătorilor anticomuniști	126
III.4.7. Cultul prieteniei sau reacția deziluziei.....	130

III.4.8. Dorul de familie	133
III.4.9. Erosul neîmplinit.....	141
III.4.10. Sentimentul religios și relația cu divinitatea.....	145
III.4.11. Iubirea de țară și cultul înaintașilor	154
III.4.12. Anticomunismul dezlănțuit.....	157
III.4.13. Frustrarea tinereților risipite între gratii și proiecțiile întoarcerilor acasă.....	160
III.4.14. Împrumutul de idei și temele ecou.....	165
III.4.15. Elegia, dilemele existențiale și umorul	168
III.5. Procesele de creație și memorare	171
III.6. <i>Sateții</i> poezilor populari și „bibliotecile ambulante” de poezie.....	175
III.7. Poeziile lui Radu Gyr și efectul secundar al „legionarizării” deținuților	179
III.8. Propagarea poeziilor, între oralitate și scris	181
III.8.1. Circulația orală	181
III.8.2. Variante și deformări de circulație.....	183
III.8.3. Paternități eronate sau pierdute	185
III.8.4. Scrierea pe pereții celulelor.....	186
III.8.5. Fițuicile și „antologiile” de poezie.....	189
III.8.6. Revistele subversive.....	190
III.8.7. Cenaclurile, spectacolele și concursurile literare.....	193
III.8.8. Manuscrise, printre zidurile și sârmele ghimpate	201
III.9. Simbioza dintre cântecul și poezia detenției.....	203
III.10. Poezia detenției, alături de cea națională și universală	217
III.11. Retrospectiva fenomenului	220
III.12. Pierderi definitive sau posibile	231
IV. BIOGRAFII DE POEȚI AI DETENȚIEI POLITICE SUB COMUNISM.....	241
IV.1. Andrei Ciurunga.....	241
IV.2. Împotriva comunismului, cu poezia ca armă și tăcerea ca scut. Poetul Constantin Aurel Dragodan	244
IV.2.1. 25 de ani închisoare, pe baza unei scrisori	245
IV.2.2. Speranțe sfârâmate.....	246
IV.2.3. Între disperare și rezistență	248
IV.2.4. Recondamnat pentru poezii anticomuniste.....	249
IV.2.5. „Poetul Aiudului” față în față cu reeducarea	251
IV.2.6. Supraviețuirea și integrarea în R.P.R.	252
IV.2.7. Profesor și epigramist	253
IV.2.8. Fortăreața tăcerii	253
IV.2.9. Un bătrân vulcan în erupție	255
IV.3. Un erou tragic. Învățătorul Ștefan Tumurug, „trubadurul” prizonierilor români de război din U.R.S.S.	256
IV.3.1. În vârtoarea unor vremuri sumbre.....	257
IV.3.2. Prizonier de război	257
IV.3.3. Liber în patria prizonieră.....	258
IV.3.4. Condamnat într-o organizație anticomunistă	260
IV.3.5. Un scenariu monstruos.....	261
IV.3.6. Pedagog de excepție	261
IV.3.7. Urmărit pas cu pas.....	262

IV.3.8. Arestat din nou pentru manifestări anticomuniste	264
IV.3.9. Un sfârșit tragic	265
IV.4. Radu Gyr, de la „cântăreț oficial” al Mișcării Legionare la poetul rezistenței din închisorile comuniste	267
IV.4.1. O personalitate controversată	267
IV.4.2. Apropierea de Mișcarea Legionară	267
IV.4.3. Radicalizarea poetului	268
IV.4.4. Între dramatismul social-politic și cel de familie	269
IV.4.5. Poetul rezistenței din închisorile comuniste	274
IV.4.6. Încercare de conciliere memorială	275
V. REPRESIUNEA POLITICĂ ASUPRA CREATORILOR ȘI DIFUZORILOR DE POEZIE CARCERALĂ.....	276
V.1. Lotul „Atanasiu Constantin și alții” în anchetele Securității. Poeziile lui Radu Gyr ca parte a unui scenariu de insurecție armată	276
V.1.1. Context politic național	276
V.1.2. Preambul la geneza dosarului de anchetă penală „Atanasiu Constantin și alții”	277
V.1.3. Artizani și victime	280
V.1.4. Cele patru povești de viață, pe baza cărora s-a instrumentat scenariul de „insurecție armată”	283
V.1.5. Narațiunea din documente	287
V.1.6. Demonstrația insurecției armate	289
V.1.7. Jocurile de culise ale anchetatorilor	292
V.1.8. Mijloacele de „convingere”	292
V.1.9. Vocea victimelor	296
V.1.10. Probele atașate la dosar	298
V.1.11. Ancheta poetului	300
V.1.12. Concluziile generale ale anchetei	301
V.1.13. Procesul și condamnările	303
V.1.14. Semnificația istoriei lotului „Atanasiu”	309
V.1.15. Destine frânte	311
V.1.16. Nevoia reactualizărilor memoriale	312
V.2. Represiunea ca hărțuire socială post-detenență. Urmăririle informative	313
CONCLUZII.....	315
CONTRIBUȚIILE PERSONALE (NOTA DE ORIGINALITATE)	321
LIMITELE CERCETĂRII.....	322
PERSPECTIVE PENTRU NOI DIRECȚII DE CERCETARE.....	323
BIBLIOGRAFIE.....	327

REZUMAT

1. Argument

Grație revoluției din decembrie 1989, societatea românească s-a angajat într-un lung și anevoios proces de reîntoarcere la viața democratică, situație care a produs numeroase convulsii sociale și deziluzii pe măsură. Totuși, libertatea de exprimare a rămas un bun câștigat, fără de care nu ar fi fost posibilă vindecarea de mentalitatea totalitară. Pentru igienizarea clasei politice, acaparată în continuare de slujitorii zeloși ai defunctului regim comunist, un rol fundamental l-au jucat foștii deținuți politic anticomuniști, care au insistat pentru o lege a lustrației, dar în același timp și-au împărtășit neobosit experiența reclusiunii, ca avertisment politic și lecție de viață. În acel context de tranziție, televiziunile, radiourile și editurile au devenit din ce în ce receptive față de mărturiile lor, într-un efort care se dorea a fi reperul pentru un mult sperat „proces al comunismului”¹. Pe parcursul anilor 1990-2000, sute de mărturii au fost publicate în volume individuale sau colective, ziare și reviste literare. Deși cele mai multe au fost tipărite în tiraje extrem de reduse, câteva au intrat pe marile rafturi, producând un impact considerabil, și în acest sens amintesc doar de *Jurnalul fericirii* lui Nicolae Steinhardt și *Închisoarea noastră cea de toate zilele*, de Ion Ioanid. De asemenea, presa scrisă, emisiunile, interviurile televizate și documentarele despre anii comunismului românesc au contribuit în mod decisiv la îndepărtarea treptată a mistificărilor de tot felul, operate de vechii beneficiari ai regimului de teroare.

După anul 2000, revoluția internetului a dat șansa ca o parte din aceste eforturi documentare, odată digitalizate, să devină accesibile aproape oricui. Așa am avut ocazia ca în cursul anilor 2005-2006 să intru în contact cu memorialistica detenției. Era pentru prima oară când aflam despre existența a mii de studenți și elevi condamnați la ani grei de închisoare pentru activități „ostile regimului”, despre reeducarea lor prin tortură continuă, despre exterminarea prin muncă silnică de la Canal și despre vieți întregi distruse în procese mascaradă, operate pe bandă rulantă. Pășisem într-un univers cu totul nou, care m-a uimit, m-a răscolit și totodată m-a atras în mod irezistibil. De ce atâta suferință? De ce atâta ură? Voiam să înțeleg cum de au fost posibile toate acele orori, să aflu cine au fost responsabilii din umbră și cine eroii rezistenței, lucruri despre care nimeni nu-mi vorbise până atunci. În mod special m-au captivat figurile de eroi uitați, de anonimi martiri ai credinței, sau pur și simplu de oameni care s-au zbatut să-și păstreze demnitatea în condiții infernale de existență.

Au trecut astfel câțiva ani în care am fost extrem de receptiv în fața subiectului iar memorialistica detenției mi-a rămas izvorul cel mai accesibil. Cu timpul am reușit să identific și să procur zeci de titluri care nu au intrat deloc sau aproape deloc în atenția cercetării științifice. În acest fel mi-am format o bună cultură despre sistemul concentraționar, cu multiplele sale fațete: arestările, anchetele, condițiile detenției și fluctuațiile lor în timp, reeducarea deținuților, protestele, evadările, și în general tot ceea ce a ținut de viața cotidiană a detenției. În mod aparte m-a interesat rezistența spirituală și intelectuală desfășurată între zidurile închisorilor, mai ales că mărturiile abundau în acest sens².

În același timp, aproape că nu am întâlnit memorii în care autorul să nu fi pomenit măcar în treacăt de rolul major al poeziilor de închisoare, ori să nu fi început un capitol de amintiri fără vreun motto-strofă din acel repertoriu. Alții au dedicat inclusiv câte un mic capitol importanței

¹ Dumitru Tucan, „Memoria traumatică și literatura testimonială”, în *Quaestiones Romanicae* VI, Vol. 1, 2018, pp. 279-291.

² De exemplu, în memoriile sale Nicolae Marinică dedică un capitol importanței învățatului la închisoare, precum și a mijloacelor didactice improvizate în acest scop. Nicolae Marinică, *Jurnalul unui "Bandit"*, Editura Ramida, București, 1996, pp. 395-396. Un altul, Gabriel Bălănescu, are un capitol despre rolul cultural al banalului săpun, pus la dispoziție pentru igienă de organele administrative. Gabriel Bălănescu, *Din împărăția morții. Cronică rezumată din închisori*, Editura Dacia, Madrid, 1981, pp. 131-133.

poeziei de închisoare, și aici amintesc doar de Aurel Sergiu Marinescu, Gabriel Țepelea, Radu Mărculescu, Victor Leahul, Nicolae Grebenea, Viorel Gheorghită, Costache Caragață și Constantin (Ticu) Dumitrescu. Pentru exemplificare mă opresc la o consemnare făcută de Nicolae Steinhardt în *Jurnalul fericirii*, cu privire la impresiile trăite la Jilava, în cursul anului 1962, într-una din celulele mari ale Reduitului:

„Din prima zi constat în toată celula o sete grozavă de poezie. Învățarea pe dinafară a poeziilor este cea mai plăcută și mai neostoită distracție a vieții de închisoare. Fericiți cei ce știu poezii. Cine știe pe dinafară multe poezii e un om făcut în detenție, ale lui sunt orele care trec pe nesimțite și-n demnitate. [...] Cui îi place să învețe poezii nu se va plictisi niciodată în pușcărie - și nu va fi singur.”³

Numai că în fază inițială, referințele de acest fel mai mult m-au intrigat. Datorită unei insensibilități native față de poezie, mi-a fost greu să înțeleg cum ar fi putut juca aceasta un rol atât de important în rezistența morală a unor oameni în toată firea. Am înțeles rolul mobilizator al credinței, al discuțiilor intelectuale și al învățatului dintr-o arie largă de cunoștințe, dar poezia mi s-a părut ceva oarecum forțat ca importanță. Numai că numeroasele referințe făcute de supraviețuitori în această direcție, au avut în timp efectul picăturii chinezești. Astfel, într-un târziu am înțeles și eu că pentru foștii deținuți, poeziile lui Radu Gyr, Nichifor Crainic sau ale lui Andrei Ciurunga nu erau doar ornamente literare atașate la profesiunile lor ci, așa cum ei înșiși susțineau, au constituit un „*un suport moral de neînlocuit*”, care i-a ținut în viață⁴.

2. Obiective

Ținând cont de motivația și intriga noastră, ne-am propus să reconstituim imaginea de ansamblu a rezistenței intelectuale, în special cea care a implicat poezia detenției, și locul ei în angrenajul celorlalte forme de rezistență practicate de foștii deținuți politic anticomuniști. Pentru îndeplinirea dezideratului ne-am străduit să identificăm factorii care au dus la coagularea activităților intelectuale, fie ele de grup sau individuale, și în particular pe cei care au declanșat actul de inspirație poetică. Totodată, am încercat să conturăm și limitele acestui tip de rezistență, în funcție de particularitățile spațiilor carcerale, de regimul detenției, dar și în funcție de trăsăturile psiho-morale ale deținuților. De asemenea, ne-am propus să evidențiem cele mai proeminente figuri ale acestui tip de rezistență, cu contribuțiile lor cele mai notabile.

Pentru a ne atinge obiectivele, curiozitatea a dat naștere unor întrebări din care să înțelegem:

1. Ce factori au concurat la apariția și evoluția acestui fenomen?
2. Cine au fost animatorii rezistenței intelectuale din spațiul concentraționar al comunismului românesc, și în particular cei ai poeziei carcerale, în afară de cei câțiva popularizați până acum?
3. Care au fost formele represiunii politice suportate de cei care au subscris rezistenței intelectuale din spațiul detenției, în special în cazul poeților?
4. Care sunt temele majore ale liricii de detenție? Ce fel de idei și valori morale au dominat discursul liric și ce viziune de viață se desprinde, privind retrospectiv?
5. Cum se reflectă identitatea politică în creațiile de închisoare ale fiecărui poet, ținând cont că universul cercetării noastre este tocmai cel al detenției politice?
6. Au existat diferențe între lirica detenției feminine și cea masculină, în ceea ce privește modul și amploarea propagării, precum și temele abordate? Dacă da, care au fost acestea?
7. Există precedente ale rezistenței intelectuale, manifestate în detențiile politice ale

³ Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, Editura Polirom, Iași, 2008, p. 83.

⁴ Filaret Toma, *Pe drumul pavat cu ghimpi*, Editura Lidana, Suceava, 2013, pp. 311-312.

regimurilor anterioare, respectiv în cel carlist și antonescian? Dacă da, atunci astfel de precedente au fost moștenite de către deținuții politic anticomuniști? Altfel spus, a existat o continuitate sau o influență în acest sens?

8. Ținând cont de faptul că Radu Gyr s-a impus în memoria colectivă ca cel mai proeminent poet al detenției comuniste, dar și de faptul că s-a confruntat cu detenții în regimurile politice anterioare, ne interesează să înțelegem când a început acesta să creeze poezii recluzionale, și dacă a avut creații perpetuate de la o etapă represivă la alta. Pornind de la cazul lui Gyr, extindem această chestionare și față de alți poeți confrunțați cu destine asemănătoare. Așadar, au existat poezii carcerale popularizate în spațiul detenției comuniste care să fi fost create anterior, în regimul carlist sau antonescian? Dacă da, care au fost acestea?

În concordanță cu întrebările formulate am sintetizat și obiectivele cercetării noastre, în număr de patru, respectiv:

1. Stabilirea rolului pe care rezistența prin cultură, și în special cea poetică, l-a avut în contextul mai larg al rezistenței morale din spațiul recluziunii.
2. Contextualizarea cât mai precisă în timp și spațiu a circulației poeziilor carcerale, identificarea autorilor și difuzorilor cei mai notabili, și totodată stabilirea temelor majore ale discursului liric.
3. Recuperări biografice ale poezilor detenției politice, cu accentul pe relația dintre parcursul carceral și poezia creată în tot acest timp.
4. Stabilirea dimensiunii represiunii politice la care au fost supuși creatorii și difuzorii de poezie carcerală, tocmai din cauza acestor activități.

3. Metodologia aplicată

Ca în orice demers științific, și acesta a avut nevoie de o serie de reguli și strategii de lucru, pentru a-i da coerență logică, dar mai ales pentru a stabili concluzii oneste. Desigur, atunci când am inițiat cercetarea am avut în vedere câteva repere, dar întregul tablou metodologic l-am dezvoltat și actualizat din mers, pe măsura exploatării surselor. Prezentată succint, metodologia noastră a fost aplicată la trei niveluri, respectiv una la nivelul structurii tezei, o alta la nivel de documentare și interpretare a surselor, iar o alta prin care ne-am clarificat conceptele cheie folosite de-a lungul lucrării.

La nivel de structură logică, modul în care ne-am alcătuit cercetarea a ținut în primul rând de geografia, timpul, tema și categoria de persoane vizate în obiective, respectiv *rezistența intelectuală în detenția politică, din România comunizată a anilor 1945-1964*. Pentru această perioadă de timp ne-am concentrat cele mai multe eforturi, cu mențiunea că am coborât cronologia până la începutul anilor `20, când am avut de-a face cu primii condamnați din motive politice la început de secol XX. Deși interval de timp excedează considerabil intervalul principal, am făcut extinderea pentru a afla dacă în spațiul carceral românesc au existat precedente ale rezistenței intelectuale, manifestate anterior comunismului, și desigur, pentru a afla dacă a existat o continuitate sau o influență de la o generație la alta, până la deținuții anticomuniști. Prin urmare, lucrarea a fost structurată cronologic pornind de la acest punct, iar narațiunea noastră s-a axat mai ales pe relația dintre suferința și creația literară, și modurile în care s-au exprimat de la o generație la alta de încarcerați.

Pentru analiza cât mai riguroasă a vieții cotidiene din detenția comunistă, am tratat distinct cele două medii dominante, respectiv penitenciarul și lagărul, cu asemănările și deosebirile de rigoare. Tot aici am analizat evoluția în timp a atmosferei de rezistență și represiune din cele mai cunoscute centre de reținere, în special de la Jilava, Pitești, Gherla, Aiud, Târgșor și Mislea. De asemenea, am contextualizat în mod distinct rezistența intelectuală a deținuților față de cea a

deținuților, fiecare având particularitățile sale. Totuși, deși am avut la dispoziție o multitudine de surse, în cercetarea noastră ne-am axat cu precădere pe detenția masculină, sub considerentul că cea feminină a făcut deja obiectul unor cercetări extinse.

La nivelul cercetării propriu-zise am avut în vedere identificarea, analiza, comparația și contextualizarea surselor. Așa cum relatam la început, punctul de pornire l-a constituit memorialistica detenției, care ne-a familiarizat cu activitățile intelectuale descrise de numeroși autori, într-o multitudine de ipostaze. Folosită ca izvor principal de contextualizare, memorialistica nu prezintă tensiuni și antagonisme în ceea ce privește subiectul analizat, din simplul motiv că preocupările culturale au creat coeziune între deținuți, iar aceștia au subscris la ele indiferent de opțiunile lor politice. Așadar, din acest punct de vedere, avem o multitudine de surse care converg spre ideea de unitate în diversitate. Rolul nostru a fost doar acela de a pune multiplele perspective fragmentare într-una de ansamblu, ordonată cronologic.

În paralel, a trebuit să constituim o bază de lucru cu nume de literați confrunțați cu detenția politică, dar afirmați în mod special ca poeți. În fază inițială am avut la dispoziție antologiile de poezie carcerală, din care am cules cu ușurință peste 150 de nume. Memorialistica s-a dovedit și ea extrem de utilă aici, prin faptul că ne-a ajutat să identificăm numeroase nume care nu au mai făcut obiectul vreunei antologării. Pentru a nu rata nicio posibilă pistă, am extins căutările, apelând la diverse documente de sinteză, mai precis la acelea din care să reiasă preocuparea literară exercitată înainte de arestare. Aici am avut în vedere dicționarele victimelor comunismului, în special cele coordonate de regretatul istoric Octavian Roske. De asemenea, am recurs și la Dicționarul General al Literaturii Române, apărut sub egida Academiei Române. De un real folos s-a dovedit a fi și inventarul penal al CNSAS, disponibil online⁵. Nu în ultimul rând ne-am folosit și de o listă întocmită de Securitate, cu numele a 257 intelectuali arestați, condamnați sau pedepsiți administrativ⁶.

Documentele Securității ne-au servit pentru reconstituirea traseelor biografice, dar mai ales pentru a pune în evidență represiunea politică la care au fost supuși creatorii și difuzorii de poezie carcerală. În ceea ce privește logica alcătuirii biografiilor, am încercat să punem accentul pe relația dintre perioada detenției și creația întreprinsă în tot acest timp, iar în măsura în care sursele ne-au permis am detaliat modurile în care fiecare poet și-a conceput, reținut și difuzat poeziile, pentru a determina impactul produs de acestea în lumea deținuților.

Pentru a surprinde dimensiunea represiunii exercitate asupra intelectualilor, extrem de mult au contat documentele de anchetă și proces penal. O atenție deosebită a trebuit să acordăm narațiunilor impuse de anchetatori, pentru a nu cădea în logica lor mistificatoare. În acest sens, am coroborat sursele documentare, în special documentele de anchetă, cu memoriile și interviurile foștilor deținuți politic, astfel încât să decriptăm falsurile narative, dar și să acoperim fetele de memorie ale victimelor, legate în special de cronologia evenimentelor.

Poeziile folosite ca surse comportă și ele o serie de explicații. În primul rând ținem să subliniem greutatea procurării antologiilor și volumelor de autor, dat fiind că au fost publicate în tiraje extrem de reduse. Unele din ele nu figurează nici măcar ca repere în circuitul bibliotecar. La fel am întreprins eforturi pentru identificarea de manuscrise cu poezii carcerale confiscate de Securitate. În tot acest timp, motivația noastră a fost aceea de a recupera tot ceea ce se poate, din tot ceea ce s-a creat în detenție. Nu am trecut cu vederea nici recuperarea poeziilor carcerale pe variante, ca probă a circulației lor din om în om. În acest sens, memorialistica detenției, dar și diverse publicații apărute în exil și în țară, au fost sursele cele mai bogate. Prin numeroase comparații, am identificat cu timpul zeci de variante ale celor mai circulate poezii.

⁵ A se vedea adresa: http://www.cnsas.ro/fond_penal.html.

⁶ A se vedea „Notă-sinteză întocmită de fosta Securitate cuprinzând 257 de nume de scriitori, critici literari, ziariști, publiciști, redactori, pictori, sculptori, artiști lirici și instrumentiști, compozitori, regizori, profesori universitari, cercetători, arestați, condamnați sau pedepsiți administrativ” în Dan Cătănuș (coord.), *Intelectuali români în arhivele comunismului*, Editura Nemira, București, 2006, pp. 398-456.

În mod deosebit ne-au interesat și poveștile din spatele creării poeziilor, iar acolo unde am reușit să le identificăm din amintirile martorilor, le-am folosit ca suport explicativ pentru analiza de discurs. Toate micile sau marile descoperiri ne-au entuziasmat, și nu de puține ori am avut sentimentul că facem eforturi de arheologie literară.

Tot în privința poeziilor, *analiza de discurs* a fost absolut necesară pentru a înțelege ce fel de idei au fost vehiculate prin intermediul lor, și care au fost narațiunile dominante. Aici am luat în calcul nu doar antologiile de poezie carcerală, ci mai ales volumele de autor, pentru a creiona o imagine de ansamblu asupra fenomenului. În acest mod am putut stabili *principalele teme și motive de creație literară*. Ca să dăm consistență argumentărilor noastre, am alternat discursul analitic cu citări de poezii, dar pentru a nu încărca excesiv conținutul tezei am optat să nu reproducem mai mult de una-două-trei strofe per poezie, și doar prin excepție mai mult. De asemenea, este important să precizăm că în general nu am făcut aprecieri estetice asupra lor, din considerentul că o astfel de abordare ar fi excedat obiectivele cercetării noastre. Ceea ce însă ne-a interesat cu precădere a fost claritatea ideilor exprimate de autori, pentru argumentarea *pattern*-urilor discursive.

Contribuțiile personale (nota de originalitate)

Despre *rezistența intelectuală* din „gulagul valah” s-a scris considerabil de mult în ultimii 30 de ani, pornind de la mărturiile victimelor, în special memorii și interviuri. Totuși, eforturile științifice care au dus la un spor notabil de cunoaștere s-au dovedit a fi extrem de puține în timp. Într-o măsură considerabilă am avut de-a face doar cu abordări superficiale, pietiste sau inconsistente metodologic, fapt care a dus la multiplicarea aceluiași informații sumare, până la banalizare. Prin urmare, subiectul a stagnat cu anii, în ciuda unui aparent mers înainte. În tot acest timp, cea mai mare carență a rămas *lipsa unei viziuni de ansamblu asupra fenomenului*, coerentă cronologic și spațial. În contextul dat, contribuția noastră primordială a vizat tocmai acoperirea acestui gol esențial. Astfel, am reușit să surprindem evoluția în timp a rezistenței prin cultură, pornind de la predecesorii vechiului sistem represiv, continuând cu tranziția spre regimul comunist, ca să analizăm apoi cotidianul carceral din „obsedantul deceniu”, până la desființarea oficială a pușcăriilor politice, survenită în vara anului 1964. Pentru aceasta am pus bazele unui model de înțelegere dinamică a spațiului concentraționar, în care au concurat multipli factori umani, instituționali și de mediu recluzionar.

Pe de altă parte, demersul nostru reprezintă prima cercetare istorică de anvergură asupra *rezistenței intelectuale* din spațiul recluziunii politice românești, în fapt o amplă panoramă a relației intelectualilor cu temnița. Am reușit să conturăm ce fel de influență a avut mediul carceral asupra spiritului creator, și ce influență a exercitat intelectualul asupra celorlalți deținuți, deveniți public fidel prin forța lucrurilor. În mod special ne-a interesat *relația dintre suferință și creație* și modul în care cele două s-au decantat în poezie. Aici am sintetizat temele majore ale liricii de închisoare și motivele care le-au declanșat, după ce am analizat un corpus cu peste 2.000 de creații, de o largă varietate stilistică. Pentru a înțelege efectul psihologic produs, a trebuit să facem inclusiv o analiză de discurs, în special în cazul poeziilor gândite special ca mesaj pentru mase. De asemenea, am reconstituit și circulația folclorului muzical al detenției, ca extensie naturală al celui poetic. Pentru toate acestea am reușit să aducem în atenție zeci de nume de încarcerați cu preocupări literare și muzicale, dar și contribuțiile lor cât mai precise în angrenajul fenomenului liric.

Cele patru biografii extensive dedicate lui Radu Gyr, Andrei Ciurunga, Constantin Aurel Dragodan și Ștefan Tumorug, reprezintă de asemenea aporturi inedite, prin faptul că am valorificat documente de arhivă neexploatate până în prezent, dar și prin faptul că am depășit tiparele de receptare memoriale curente, aducând noi nuanțe de înțelegere în privința lui Gyr și Ciurunga.

În ceea ce privește *atitudinea organelor represive față de creatorii și difuzorii de poezie carcerală* am stabilit că au existat cel puțin trei tipuri de presiune exercitată asupra lor, respectiv violența fizică din spațiul detenției, condamnarea penală și urmărirea informativă post-detenție. În cadrul acestui obiectiv, spațiul cel mai larg l-am acordat instrumentărilor penale. Lotul „Constantin Atanasiu și alții” a fost, în opinia noastră, cel mai complex proces politic orchestrat la sfârșitul anilor `50, iar faptul că i-am stabilit scheletul logic și cronologic, cu implicațiile colaterale aferente, reprezintă un aport semnificativ la cunoașterea presiunii acelor ani, și în particular a modului în care Securitatea s-a raportat față de poezia detenției. În acest fel am reușit să demontăm mitul simplist, conform căruia poetul Radu Gyr a fost condamnat la moarte pentru o poezie, respectiv pentru *Ridică-te Gheorghe, ridică-te Ioane!*. În realitate, așa cum am arătat, poetul nu a fost condamnat doar pentru această poezie, ci pentru toate poeziile sale de închisoare, văzute de Securitate ca mijloace de propagandă legionară pentru pregătirea unei insurecții armate împotriva statului.

Concluziile noastre sunt originale în integralitate și sintetizează *evoluția rezistenței intelectuale din spațiul detențiilor politice*, începând cu anii `20, până la mijlocul anului 1964. Pentru fiecare generație de încarcerați politic am contextualizat reacția de rezistență comunitară sau individuală, cu particularitățile aferente, dar și cu semnificațiile etice pe care victimele le-au dat propriei experiențe. De asemenea am punctat aportul adus de fiecare generație, de la un regim politic la altul. În esență ne-am axat pe influența exercitată de intelectualii anticomuniști

asupra confrărilor de suferință și moștenirea culturală lăsată posterității, materializată în special în poezie.

BIBLIOGRAFIE

I. ARHIVE

Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (ACNSAS)

Fond Informativ, dosarele: I 220, vol. 1; I 157612, Vol. 3; I 160793, vol. 1-3; I 160798; I 184933, vol. 1-2, 5; I 187882, vol. 1-4, 9; I 195479, vol. 1; I 203678; I 233727, vol. 1; I 258842, vol. 1-2; I 329596; I 376014, vol. 1; I 418509, vol. 1; I 708023; I 909708, vol. 1, 8.

Fond Penal, dosarele: P 61, vol. 5; P 77, vol. 10; P 185, vol. 1; P 202, vol. 1, 3; P 263; P 276, vol. 1-12, 15-16, 19; P 327, vol. 1, 2, 5-7, 111; P 336, vol. 13; P 359, vol. 5; P 543, vol. 4, 6; P 757, vol. 8; P 1667, vol. 1, 8-9; P 1797, vol. 1; P 7208, vol. 2; P 12573, vol. 2-3; P 12589, vol. 3; P 12664, vol. 1-10; P 12844, vol. 1; P 14057, vol. 2, 5, 10; P 14157, vol. 1-6; P 14472, vol. 1-2; P 14854, vol. 1; P 16876, vol. 1; P 20755, vol. 1-2; P 50630, vol. 1-9; P 50961, vol. 1; P 67204, vol. 1, 3; P 120397, vol. 2; P 134388, vol. 1-3.

Fond Rețea, dosarele: R 14131; R 100695; R 380889, vol. 1; R 472476; R 473122, vol. 1-2.

Fond Documentar, dosarele: D 10160, vol. 2; D 12609, vol. 5; D 13484, vol. 2-3, 9, 12; D 13485, vol. 13; D 15059; D 15060; D 15062.

Fond SIE, dosar nr: 3722, vol. 1.

Fond Bibliotecă, dosar nr: B 2950.

Fond Manuscrise, dosar nr: 13.

Arhivele Naționale Istorice Centrale (ANIC)

Fond *Saint Georges*, inventar 1126, dosar nr. X/69.

Fond *Ministerul de interne. Diverse*, Dosar nr. 23/1940.

Fond *Colecția Scriitori*, Radu Gyr, Dosar nr. 3.

Arhiva de Istorie Orală a Centrului Internațional de Studii asupra Comunismului din cadrul Memorialului Victimelor Comunismului și al Rezistenței (AIOCIMS):

Interviu cu Constantin Aurel Dragodan realizat de Adriana Perșa în martie-mai 1996, Caseta nr. 309 I.

Interviu cu Serafim Pâslaru.

II. MONOGRAFII ȘI STUDII DE SPECIALITATE

Volum

1. ACHIM, George, *Revolte și consimțiri. Poeți români din secolul XX*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2004.
2. ANDREESCU, Gabriel, *Existența prin cultură. Represiune, colaboraționism și rezistență intelectuală sub regimul comunist*, Editura, Polirom, Iași, 2015.
3. ANDREESCU, Margareta, *Teatrul proletar din România. Contribuții la istoria teatrului revoluționar-agitatoric românesc (1918-1944)*, Editura Meridiane, București, 1977.
4. ANTON, Mioara (ed.), Laurențiu Constantiniu (ed.), *Guvernați și guvernanți. Scrisori către putere 1945-1965*, Editura Polirom, Iași, 2013.
5. ANGHELESCU, Mircea, *Poarta neagră. Scriitorii și închisoarea*, Editura Cartea Românească, București, [e-book]
6. BIRTZ, Mircea, KIEREIN, Manfred, *Alte fărâme din prescura prigoanei (1948-1989)*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2010.
7. BJOZA, Octav (coord.), *Garda tineretului român*, Editura Transilvania expres, Brașov, 2008.

8. BOTOI, Oliviu (Ed.), URSU, Dragoș (ed.), *Caietele Memorialului Aiud. Referatele Simpozioanelor Naționale de Martirologie, desfășurate la Alba Iulia și la Aiud (2022-2023)*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2023.
9. BROMBERT, Victor, *La prison romantique. Essai sur l'imaginaire*, Paris, Librairie José Corti, 1975.
10. BRUNO, Ștefan, *Mediul penitenciar românesc. Cultură și civilizație carcerală*, Editura Institutului European, Iași, 2006.
11. BUJOREANU, Anca, *Sfinți martiri și mărturisitori români din secolul XX*, ediția a doua, revăzută și adăugită, Editura Adenium, 2014.
12. BURCEA, Mihail, STAN, Marius, BUMBEȘ, Mihail, *Dicționarul ofițerilor și angajaților civili ai direcției generale a penitenciarelor, Vol. II: Aparatul central (1948-1989)*, Editura Polirom, Iași, 2011.
13. CĂTĂNUȘ, Dan (coord.), *Intelectuali români în arhivele comunismului*, Editura Nemira, București, 2006.
14. CESEREANU, Ruxandra, *Călătorie spre centrul infernului. Gulagul în conștiința românească*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1998.
15. CISTELECAN, Cistelecan, *Poezia carcerală*, Editura Paralela 45, Pitești, 2000.
16. COSTACHE, Elena, *Femei și închisori*, Editura Gens Latina, Alba Iulia, 2015.
17. DOBRE, Florica (coord.), *Securitatea. Structuri – cadre. Obiective și metode, Vol. I (1948-1967)*, Editura Enciclopedică, București, 2006.
18. GEAMBEI, Lavinia Ileana, *Ipostaze ale metaforei în lirica detenției*, Editura Universității din Pitești, Pitești, 2007.
19. GEORGESCU, Titu, IOANID, Mircea, *Presă P.C.R. și a organizațiilor sale de masă, 1921-1944. Prezentare bibliografică*, Editura Științifică, București, 1963.
20. JIJIE, Gheorghe, *Vică Negulescu. Monografie*, Editura Vicovia, Bacău, 2009.
21. HULBER, Maria, *Memorialistica detențiilor postbelice românești*, Editura Ratio et Revelatio, Oradea, 2015.
22. IANCU, Gabriel, *Rezistență duhovnicească în temnițele comuniste*, Editura Agaton, Făgăraș, 2022.
23. IONAȘCU, Constantin, *Rezistența anticomunistă din Dobrogea*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2000.
24. IONIȚOIU, Cicerone Ionițoiu, *Victimele terorii comuniste. Arestați, torturați, întemnițați, uciși, Vol. 8: Dicționar P-Q*, lucrare revizuită de Filip Lucian Iorga, Editura Mașina de scris, 2006.
25. JIJIE, Gheorghe, *George Manu - Monografie*, Editura Babel, Bacău, 2010.
26. KLIGMAN, Gail, VERDERY, Katherine, *Țăranii sub asediu. Colectivizarea agriculturii în România (1942-1962)*, Editura Polirom, Iași, 2015.
27. MITRIC-CIUPE, Vlad, *Arhitecții români și detenția politică 1944-1964. Între destin concentraționar și vocație profesională*, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2013.
28. MOLDOVAN, Silviu B., *George Manu și țara lui. Eseu subiectiv*, Editura Mica Valahie, București, 2011.
29. MOLDOVAN, Silviu B., *Despre „baltici”. Ipostaze ale represiunii politice în România postbelic*, Editura Eikon, București, 2018.
30. MURARU, Andrei (coord.), MAREȘ, Clara, LĂCĂTUȘU, Dumitru, *Dicționarul penitenciarelor din România comunistă (1945-1967)*, Editura Polirom, Iași, 2008.
31. MUREȘAN, Alin, Pitești. *Cronica unei sinucideri asistate*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Polirom, Iași, 2011.
32. OPREA, Marius, *Bastionul cruzimii. O istorie a Securității (1948-1964)*, Editura Polirom, Iași, 2008.
33. OPRIȘ, Tudor, *Istoria debutului literar al scriitorilor români în timpul școlii (1820 – 2000)*, Aramis, București, 2002.
34. PALAS, Crina, *Poezia detenției*, Editura Eurostampa, Timișoara, 2017.
35. PĂIUȘAN, Cristina, CIUCEANU, Radu, *Biserica Ortodoxă Română sub regimul comunist: 1945-1958*, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2001.
36. POP, Ion, *Viață și texte*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001.

37. PĂNĂZAN, Maria-Daniela, *Poezia religioasă românească. Eseu monografic*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2006.
38. POP, Iulia, *Memorie și suferință. Considerații asupra literaturii memorialistice a universului concentraționar comunist*, Editura Argonaut, 2010.
39. POPESCU, Adrian, *Lancea frântă. Lirica lui Radu Gyr*, ediția a II-a, Editura Tracus Arte, București, 2013.
40. POPESCU, Teodor M., *Un martir al crucii. Viața și scrierile lui Teodor M. Popescu*, Editura Christiana, București, 2006
41. PUȘCAȘ, Cristina-Liana, *Iadul roșu în orașul de pe Criș. Penitenciarul Oradea (1945-1977)*, ediția a II-a, Editura Muzeului Țării Crișului, Oradea, 2014.
42. ROSKE, Octavian (coord.), *Mecanisme represive în România 1945-1989. Dicționar biografic P*, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2007.
43. RUS, Emil, *Delictul de opinie: Procesul ziaristilor 1945*, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2012.
44. SANDACHE, Cristian, *Mișcarea legionară și Ortodoxia. Portrete românești*, Editura Mica Valahie, București, 2013.
45. SAVA, Manuela Camelia, *Murmurul grațiilor. Bărbați și femei în închisorile comuniste*, Editura Eikon, București, 2017.
46. SIMION, Eugen, *Fragmente critice, Vol. III: Mit, Mitizare, Mistificare*, Editura Univers enciclopedic, București, 1999.
47. SIMION, Eugen (coord. gen.), DANȚIȘ, Gabriela (coord.), DRĂGOI, Gabriela (coord.), Hanganu, Laurențiu (coord.), *Dicționarul general al literaturii române, Vol. 1: A, B*, ediția a II-a, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2016.
48. SIMION, Eugen (coord. gen.), *Dicționarul general al literaturii române, Vol. 2: C*, ediția a II-a, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2016.
49. SIMION, Eugen (coord. gen.), *Dicționarul general al literaturii române, Vol. 3: D-G*, ediția a II-a, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2017.
50. SIMION, Eugen (coord. gen.), *Dicționarul general al literaturii române, Vol. 4: H-L*, ediția a II-a, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2017.
51. SIMION, Eugen (coord. gen.), *Dicționarul general al literaturii române, Vol. 5: M-O*, ediția a II-a, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2019.
52. SIMION, Eugen (coord. gen.), *Dicționarul general al literaturii române, Vol. 6: P-R*, ediția a II-a, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2020.
53. SIMION, Eugen (coord. gen.), *Dicționarul general al literaturii române, Vol. 7: S-Ș*, ediția a II-a, Editura Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2021.
54. STĂNESCU, Mircea, *Reeducarea în România comunistă (1949-1955), Vol. III: Târgu-Ocna, Ocnele Mari, Canalul Dunăre-Marea Neagră*, Editura Polirom, Iași, 2012.
55. STROEA, Adrian, *Un debitor al timpului: Petre Strihan*, Editura Militară, București, 2020.
56. TĂNASE, Stelian, *Clienții lui Tanti Varvara. Istorii clandestine*, [e-book], Editura Humanitas, 2016.
57. TISMĂNEANU, Vladimir (coord.), *Comisia prezidențială pentru analiza dictaturii comuniste. Raport final*, București, 2006.
58. TROSCA, Maria-Rodica, *Donquijotismul unei generații sau metafora învingătorului*, Editura Christiana, București, 2010.
59. TOMA, Pavel, *Radu Gyr. Resurecția poetului*, Editura Alfa, 2020.
60. ȚIU, Ilarion, *Mișcarea Legionară după Corneliu Codreanu. Dictatura regală*, Editura Vreamea, București, 2007.
61. UNGUREANU, Cornel, *Istoria secretă a literaturii române*, Editura Aula, Brașov, 2006.
62. VASILE, Cristian, *Literatura și artele în România comunistă 1948-1953*, ediție digitală, Humanitas, București, 2013.
63. VASILE, Lucian, *Ploieșteni de ieri și de azi*, Editura Smart Publishing, Ploiești, 2019.
64. VATAMANIUC, D., *Tudor Arghezi (1880-1967). Bibliografie, Vol. I*, Editura Institutului Cultural Român, București, 2005.
65. VERDERY, Katherine, *Compromis și rezistență. Cultura română sub Ceaușescu*, Editura, Humanitas, București, 1994.
66. *Sfinții închisorilor. Literatura carcerală – sinteza lucrărilor prezentate la Simpozionul județean*, Editura Casei Corpului Didactic Bacău, 2017.

Articole și studii

1. ANUȚEI, Ioana, „Poetry as a form of freedom in communist prisons” în *Journal of Romanian Literary Studies*, nr. 32/2023, pp. 1288-1293.
2. ARDELEANU, George, „Don Quijote: o problemă de etică. Reprezentări în literatura Gulagului românesc” în Oliviu Botoi (ed.), Dragoș Ursu (ed.), *Caietele memorialului Aiud*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2019, pp. 177-193.
3. BANU, Florian, „O critică a izvoarelor privind numărul victimelor regimului comunist” în *Arhivele Totalitarismului*, Anul XVII, nr. 62-63, 1-2/2009, p. 97.
4. BĂLĂNESCU, Flori, „Poezia carcerală” în *Arhivele totalitarismului*, nr. 1-2/2010, pp. 221-227.
5. CĂSTĂIAN, Mihai Cristian, ȘENDROIU, Daniela, „Dr. Ioan Valeriu Todea, întemeietorul Muzeului din Orăștie” în *Sargetia. Acta Musei Devensis*, nr. XIII, 2022, pp. 145-150.
6. CHEFANI-PĂTRAȘCU, Steluța, „Două regimuri politice și vina de a fi om - Constantin Aurel Dragodan” în Florentin Olteanu ș.a. (coord.), *Opoziție și solidaritate în comunism*, Presa Universitara Clujeana, 2018, pp. 208-222.
7. CIOBANU Marian-Alexandru, Ionescu Nicolae, „Aspecte ale rezistenței anticomuniste ale elevilor LMK între anii 1946-1958” în *Acta Moldaviae Meridionalis*, Anuarul Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui, XXXI, Vol. II, 2010, pp. 290-297.
8. CISTELECAN, Ioana, „Carceral Literature. Conceptualization” în Iulian Boldea (ed.), *Globalization an Intercultural Dialogue. Multidisciplinary Perspectives*, Arhipelag XXI Press, Târgu-Mureș, 2014, pp. 195-202.
9. CORMOȘ, Grațian, „«Supraviețuirea» și «evadarea» prin logos în detenția feminină reflectată în memorialistică” în Anuarul de Istorie Orală, nr. VII, 2006, pp. 224-243.
10. DĂESCU, Mihail, „Aspecte referitoare la sfârșitul regimului național-legionar în județul Alba și urmărirea participanților la rebeliunea legionară” în *Apulum*, Nr. XLIV, 2007, pp. 569-585.
11. DEMETRIADE IONEL, Oana, „Grupul democrat-progresist din lagărul de la Caracal (1945). Documente ale reeducării ideologice” în *Caietele CNSAS*, Anul VIII, nr. 2 (16)/2015, Editura CNSAS, București, pp. 337-366.
12. DOBRE, Claudia-Florentina Dobre, „Represiune și rezistență. Mărturiile unor foste deținute politic despre viața cotidiană din închisorile României anilor `50” în Mihai Gheorghiu, Maria Mateoni (ed.), *Supraviețuind comunismului. Istorie, memorie, uitare*, Editura Eikon, București, 2015, pp. 59-80.
13. DOBRESCU, Constantin, „Calvarul unui tânăr poet. Cazul Tătărușanu, 1959” în *Arhivele Totalitarismului*, Anul VIII, 2000, nr. pp. 166-184.
14. DOBRINOIU, Maria, „Poetica Marilor Mărturisitori, reper creștin pentru angoasa sufletului” în *Comunicare interculturală și literatură*, Vol. 27, nr. 2 (2020), Universitatea „Dunărea de Jos” Galați, pp. 243-252.
15. DUICĂ, Camelia, PETCU, Adrian-Nicolae, „File din dosarul penal al lui Nichifor Crainic”, *Revista Rost*, nr. 12, februarie 2004 apud fericiticeiprisoniti.net.
16. DULĂU, Dan, „Tudor Arghezi – precursor al poeziei carcerale” în Cornel Moraru, Al. Cistelean, Iulian Boldea (coord.), *Studii umaniste și perspective interculturale. Cercetări ale doctoranzilor în filologie. Conferință internațională. Târgu-Mureș, 14-15 aprilie 2011*, Târgu Mureș, Editura Universității „Petru Maior”, 2011, pp. 196-201.
17. DUMITRESCU, Irina, „Poems in prison. The survival strategies of romanian political prisoners” în Irina Dumitrescu (ed.), *Rumba under fire. The arts of survival from west point to Delphi*, Punctum Books Earth, 2016, pp. 15-30.
18. FOCȘA, Daniel, „Avocat Gheorghe Vrânceanu. Studiu de caz pentru destinul unei generații” în *Memoria. Revista gândirii arestate*, nr. 54 (1/2006), pp. 97-105.
19. GEAMBEI, Lavinia-Ileana, „Poezia – puternică forță contra comunismului” în *Analele Universității din Craiova*, Seria Științe filologice, Anul V, nr. 1-2/2009, pp. 174-182.
20. GEAMBEI, Ileana-Lavinia, „Forme ale transcendenței textuale în versurile lui Demostene Andronescu” în *Annales Universitatis Apulensis. Series Philologica*, vol. 20, pp. 77-84.
21. GEORGHIU, Gurie, „Baladă «euharistică» martiriului antitotalitar. Radiografia pastorală a liricii «de după gratii»” în *Eucharist and Martyrdom. From the ancient catacombs to*

- the communist prisons*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2014, pp. 23-40, supliment al revistei *Altarul Reîntregirii*, An XIX, 2014.
22. GREERE, Alina Corina, Alina Corina Greere, „Andrei Ciurunga – Poeți basarabeni. Lirica detenției”, în *Porunca iubirii*, august 2023, articol disponibil online la adresa <https://porunca iubirii.agaton.ro/revistahtml.php?act=157#art4873>.
 23. ILIE, Emanuela, „«Dă-ne, Doamne, mântuirea/ pentru jertfa ce-am adus...». Poezia-rugăciune în spațiul închisorilor comuniste”, în *Text și discurs religios. Lucrările Conferinței Naționale „Text și discurs religios”, Ediția a II-a, Iași, 13-14 noiembrie 2009*, nr. 2/ 2010, Editura Univ. „Al. I. Cuza”, pp. 415-422
 24. IUȘAN, Adrian-Cosmin, „Închisoarea – spațiu de opresiune și supraviețuire în lucrarea *Insula Robinson a lui Ion Eremia*” în *Astra Salvensis. Revistă de istorie și cultură*, nr. 1/2013, pp. 78-88.
 25. MARANDA, Ionuț-Alexandru, „După Rebeliune... Legionari în detenție. Studiu de caz: Penitenciarul Aiud 1941-1944” în Mihai-Octavian Groza (coord.) et alii, *Historia Magistra Vitae. Noi teme pe agenda de cercetare*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2017, pp. 295-310.
 26. MARIAN, Sandu, „Penitenciarul Galați ca centru de detenție politică în perioada comunistă” în *Analele Universității Dunărea de Jos din Galați. Seria Istorie*, tom XII, 2013, p. 93-105.
 27. MUREȘAN, Marius, „Soluții de rezistență ale intelectualilor în penitenciarul Gherla, închisoare politică între anii 1948-1964” în Florentin Olteanu (coord.), Daniela Sorea (coord.) Ana-Maria Bolborici (coord.), Elena Helerea (coord.), *Opoziție și solidaritate în comunism*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2018, pp. 267-281.
 28. NECHITA, Ana, „The poetry, a christian resistance support in Romanian prisons” în *Altarul Reîntregirii*, Serie nouă, An XXII, nr. 3/septembrie-decembrie 2017, pp. 131-178.
 29. NISTOR, Viorel, „Rezistența prin cultură în spațiul românesc postbelic” în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai - Ephemerides*, Anul LIV, nr. 2, 2009, pp. 113-123.
 30. ORDEAN, Adela Emanuela, „Rezistență anticomunistă și represiune în satul Romos din jud. Hunedoara. Studiu de caz: Arderea ariei”, în *Analele Liceului „Vasile Conta” Târgu-Neamț*, seria Istorie, 1/2019, pp. 81-86.
 31. PANEA, Ștefania, NICOARĂ, Paul, „Poezia ca formă de salvare. Poetul Ilie Mocanu” în *Analele Sighet 9. Anii 1961-1972: Țările Europei de Est, între speranțele reformei și realitatea stagnării*, Fundația Academia Civică, București, 2001, pp. 443-446.
 32. PAPPU, Vlad-Ion, „Edgar Papu – La ceasul dreptății. Documentar privitor la proces și condamnare” în *România literară*, nr. 14, 6 aprilie 2012, p. 14.
 33. PĂNĂZAN, Maria-Daniela, „Poezia carcerală a lui Ovidiu Vasilescu”, în *Astra blăjeană*, nr. 2(67), iunie 2013, pp. 6-9.
 34. PETCULESCU, Constantin, „Intelectualitatea și mișcarea fascistă din România. Atitudini. Controverse” în Alexandru Florian, *Ideea care ucide. Dimensiunile ideologiei legionare*, Editura Noua Alternativă, București, 1994, pp. 139-176.
 35. PORUMB, Diana Porumb, „Wearing words as a way to survive in detention - Valeriu Anania and Radu Gyr” în Iulian Boldea (ed.), Cornel Sgmirean (ed.), Dumitru-Mircea Buda (ed.) *Reading multiculturalism. Human and social perspectives. Literature*, Arhipelag XXI Press, Târgu Mureș, 2021, pp. 336-343.
 36. ROGOJANU, Dumitru-Cătălin, „Femeia în Gulagul sovietic. Modalități de supraviețuire” în *Revista Transilvania* nr. 8/2015, pp. 86-92.
 37. RUSNAC, Mircea, „Petru Scrob. Contribuție la literatura de detenție”, în *Memoria*, nr. 96 (3/2016), pp. 65-67.
 38. SAVIN, Nicolae, „Structura poeziei carcerale comuniste” în Romulus Rusan (ed.), *Analele Sighet 5: Anul 1947 - Căderea cortinei*, Fundația Academia Civică, București, 1997, pp. 487-491.
 39. SPIRIDON, Raluca Nicoleta, „Rolul anchetelor penale în organizarea proceselor politice (1958-1964)” în *Caietele CNSAS*, Anul IV, nr. 1-2 (7-8)/2011, pp. 71-83.
 40. STANCU, Radu, „Ideologie, represiune și pedeapsa cu moartea în deceniul dinaintea adoptării Codului penal din 1969” în *Revista Arhivelor*, Vol. LXXXIX, anul 2012, nr. 1, pp. 181-203.

41. STĂNESCU, Mircea, „Cine a fost? (V) O victimă băcăuană a reeducării comuniste: Corneliu Niță. O reevaluare”, articol disponibil online la adresa <https://mircea-stanescu.blogspot.com/2021/10/cine-fost-v-o-victim-a-bacauana.html>.
42. SCHIPOR, Vasile I., „Memorialistica bucovineană consacrată spațiului concentraționar al regimului comunist. Constante tematice și valori estetice” în Marius-Radu Clim (ed.), Ofelia Ichim (ed.), Doris Mironescu (ed.), Ioana Repciuc (ed.), *Memorialistica românească: teorie și istorie literară*, Editura Tracus Arte, 2020, București, p. 387.
43. TEȘU, Ioan Cristinel, „Rezistența prin cultură și credință în sistemul concentraționar românesc” în *Teologie și Viață*, nr. 9-12, pp. 5-24.
44. THIRA, Viorel, „Poezii și colinde din închisorile comuniste” în *Acta Musei Maramoresiensis*, [vol.] 6: Etnologie. Etnografie. Folclor. Istorie, Sighetu Marmăției, [s.n.], 2007, pp. 129-137.
45. TUCAN, Dumitru, „Memoria traumatică și literatura testimonială” în *Quaestiones Romanicae VI*, Vol. 1, 2018, pp. 279-291.
46. ȚĂRĂU, Virgil, CIUPEA, Ioan, „Morții penitenciarului Aiud 1945-1965” în *Anuarul Institutului de Istorie „G. Barițiu” din Cluj-Napoca*, tom XLIX, 2010, pp. 143-189.
47. URSU, Dragoș, „Târgu Ocna și Caransebeș. Episoade ale rezistenței deținuților în fața presiunii regimului represiv. Aportul lui Nicolae Itul” în *Anuarul Institutului de Istorie Orală, Vol. XIII*, Cluj-Napoca, 2013, pp. 89-112.
48. VELIMIROVICI, Felician, „Câteva date inedite din biografia socialistului bănățean Georg Hrmadka (1911-1985)” în Ligia Boldea (coord.), Rudolf Graf (coord.), *Vocația istoriei. Studii în memoria profesorului Nicolae Bocșan*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2017, pp. 457-466.
49. VRABIE, Diana, „Literatura detenției: Sergiu Grossu” în *Limba română*, Anul XXII, nr. 1-2 (199-200), 2012, pp. 104-111.
50. ZOTESCU, Alexandra, „The resistance through culture: myth and reality” în *Journal of Romanian Literary Studies*, nr. 11/2017, pp. 691-698.

III. COLECȚII DE DOCUMENTE

1. COLFESCU, Silvia (coord.), *Memorialul ororii. Documente ale procesului reeducării din închisorile Pitești, Gherla*, ediția a II-a, Editura Vreamea, București, 2012.
2. DIJMĂNESCU, Domnica (ed.), PUPĂZĂ, Dan (ed.), *Jefuit de libertate*, Editura Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Gorj, Târgu Jiu, 2017.
3. PĂIUȘAN, Cristina, CIUCEANU, Radu, *Biserica Ortodoxă Română sub regimul comunist: 1945-1958*, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2001.
4. VĂRATIC, Vitalie (coord.), *Prizonieri de război români în Uniunea Sovietică. Documente 1941-1956*, Editura Monitorului Oficial, București, 2013.
5. Ministerul Justiției, *Codul penal. Text oficial cu modificările până la data de 1 iunie 1958, urmat de o anexă de legi penale speciale*, Editura Științifică, București, 1958.

IV. MEMORIALISTICĂ, JURNALE, INTERVIURI

Volume

1. ANANIA, Valeriu, *Memorii*, Editura Polirom, Iași, 2008.
2. ANANIA, Bartolomeu, *Corupția spirituală. Texte social-teologice*, ediție îngrijită de Bogdan Ivanov și Radu Preda, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2011.
3. ANDRECA, Dumitru, *Drumuri în întuneric. Destine mehedintene 1945-1964*, Fundația Academia Civică, București, 1998.
4. ANDRECA, Dumitru, *Drumuri în întuneric, vol. II: Dezrădăcinații II*, Editura MJM, Craiova, 2002.
5. ANDREESCU, Paul, *Culorile suferinței, Vol. II*, Editura Ștef, Iași, 2013.
6. ANDREICA, Gheorghe, *Mărturii... Mărturii... din iadul temnițelor comuniste*, București, 2000.
7. ANDREICA, Gheorghe, *Lumini care nu se sting*, Editura Printeuro, Ploiești, 2000.

8. ANREICA, Gheorghe, *Târgșorul Nou. Închisoarea minorilor 1948-1950*, Editura Printeuro, Ploiești, 2000.
9. ANDREICA, Gheorghe, *Cu ghiozdanul la închisoare și adio, pușcărie din Sighetu-Marmației*, [Constanța], [2003].
10. ANDREICA, Gheorghe (ed.), *Mărturii mai vesele și mai triste din întunericul comunist*, Constanța, 2003.
11. ANTOHE, Ion, *Răstigniri în România după Ialta*, Editura Albatros, București, 1995.
12. ANTOHI, Sorin, *Oglinzi retrovizoare. Istorie, memorie și morală în România. Alexandru Zub în dialog cu Sorin Antohi*, Editura Polirom, Iași, 2002.
13. BACIU, Petru, *Răstigniri ascunse. Mărturii, Vol. I*, Fundația Culturală Buna Vestire, București, 2004.
14. BACIU, Petru, *Răstigniri ascunse. Mărturii. Vol. II*, Editura Fundației Culturale Buna Vestire, București, 2009.
15. BACIU, Ștefan, *Praful de pe tobă*, Editura Eminescu, București, 1995.
16. BAGHIU, Aurel, *Printre gratii, Vol. I*, ediția a II-a, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2006
17. BAICU, Petre, *Povestiri din închisori și lagăre*, Biblioteca Revistei Familia, Oradea, 1995.
18. BALAS, Egon, *Voința de libertate. O călătorie primejdioasă prin fascism și comunism*, Editura Fundației Culturale Române, București, 2001.
19. BALȘ, Dina, *Drumuri pustiite*, Editura Cartea Românească, București, 1993.
20. BANEA, Dumitru, *Acuzat, martor, apărător în procesul vieții mele*, Editura Puncte Cardinale, Sibiu, 1995.
21. BĂLAN, Deliu Iulian, *Frate de cruce sau K-1942. Memorii de închisoare*, Editura Aletheia, Bistrița, 2002.
22. BĂLĂNESCU, Gabriel, *Din împărăția morții. Cronică rezumată din închisori*, Editura Dacia, Madrid, 1981.
23. BĂRDAȘ, Ioan, *Calvarul Aiudului. Din suferințele unui preot ortodox*, Editura Anastasia, București, 1999.
24. BEJAN, Dimitrie, *Vifornița cea mare*, Editura Tehnică, București, 1996.
25. BERGEL, Hans, *Întoarcerea lui Ulise. Eseuri*, Editura Arania, Brașov, 1995.
26. BERZESCU, Atanasie, *Lacrimi și sânge. Rezistența anticomunistă armată din Munții Banatului*, Editura Marineasa, Timișoara, 1999.
27. BLĂNARU-FLAMURĂ, Vasile, *Mercenarii infernului. Blestemul dosarelor. Incredibile întâmplări din Gulagurile românești*, Editura Elisavaras, București, 1999.
28. BOILĂ, Ioan Z., *Ziduri cu ferestre spre cer. Amintiri și gânduri din gulagul comunist*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2004.
29. BOILĂ, Matei, *Gratii luminând*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2004.
30. BOLDUR-LĂȚESCU, Gheorghe, *Memorii*, Editura Universal Dalsi, București, 2008.
31. BONTAȘ, Andrei, *Cronica pierdută a unui om regăsit*, cuvânt înainte de Radu Ciuceanu, Institutul Național Pentru Studiul Totalitarismului, București, 2001.
32. BORDEIANU, Dumitru, *Mărturisiri din Mlaștina Disperării*, București, Editura Scara, 2001.
33. BRAȘOVEANU, Bucur, *Bătrâni fără tinerețe*, Biblioteca Petre Țuțea, Constanța, 2002.
34. BRATEȘ, Radu, *Trăite și scrise-n furtună*, ediția a II-a, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2013.
35. BRATU, Emma-Emilia, *Compozitoare și luptătoare pentru libertate, Vol. 2*, Editura Universul, București, 1995.
36. BRĂDESCU, Faust (ed.), *Mărturii despre Legiune 1927-1967*, Editura Dacia, Rio de Janeiro, 1967.
37. BRĂȚIANU, Dan, *Martor dintr-o țară încătușată*, Fundația Academia Civică, București, 1996.
38. BRÂNZAȘ, Liviu Brânzaș, *Raza din catacombă. Jurnal din închisoare*, Editura Scara, București, 2001.
39. BUJOR, M. Gh., *Doftana*, Tipografia Finanțe și Industrie, [București], 1934.
40. BUDEANCĂ, Cosmin (coord.), *Experiențe carcerale în România comunistă, Vol. I*, Editura Polirom, Iași, 2007.
41. BUDEANCĂ, Cosmin (coord.), *Experiențe carcerale în România comunistă, Vol. II*, Editura Polirom, Iași, 2008.

42. BUDEANCĂ, Cosmin (coord.), *Experiențe carcerale în România comunistă*, Vol. III, Editura Polirom, Iași, 2009.
43. BUDEANCĂ, Cosmin (coord.), *Experiențe carcerale în România comunistă*, Vol. IV, Editura Polirom, Iași, 2010.
44. BUDEANCĂ, Cosmin (coord.), *Experiențe carcerale în România comunistă*, Vol. V, Editura Polirom, Iași, 2011.
45. BUDEANCĂ, Cosmin (coord.), *Experiențe carcerale în România comunistă*, Vol. VI, Editura Polirom, Iași, 2012.
46. BUDEANCĂ, Cosmin (coord.), *Vieți în umbra trecutului, Vol. II: Supraviețuirea și integrarea socioprofesională a familiilor foștilor deținuți politici în comunism. Mărturii și documente*, Editura Polirom, Iași, 2021.
47. BUDIȘTEANU, Radu, *În secolul luminilor stinse*, traducere de Despina Skelletti Budișteanu, Editura Carpații, Madrid, 1986.
48. BURACU, Mihai, *Eu sunt scribul... Amintiri și poezii din închisoare*, Editura Filos, Mioveni, 2012.
49. BUSUIOCESCU-CĂLIN, Adelina, *Vai, celui întemnițat*, Editura Constant, Sibiu, 1999.
50. BUTNARU, Ion, *Și acum, încotro? De la ofițer decorat, la deținut politic*, Editura Meteor Press, București, 2022.
51. CALCIU-DUMITREASA, Gheorghe, *Viața părintelui Gheorghe Calciu după mărturiile sale și ale altora*, ediție îngrijită la Mănăstirea Diaconești, cu o predoslovie a Înalt prea Sfințitului Mitropolit Bartolomeu Valeriu Anania, Editura Christiana, București, 2007.
52. CARAGAȚĂ, Costache, *Caietele tristeții. Însemnările unui învățător în cătușe pentru copiii liberi*, ediție îngrijită de Gh. Nadoleanu, f.e., f.l., 2010.
53. CARAION, Ion, *Jurnal II. Literatură și Contraliteratură*, Editura Albatros, București, 1998.
54. CARANDINO, Nicolae, *Noapți albe și zile negre. Memorii*, Editura Eminescu, București, 1992.
55. CARATANĂ, Nicolae, *Memorii ghetsimanice*, ediție îngrijită de Vasile Dimaca, Editura Ex Ponto, Constanța, 2000.
56. CARAZA, Grigore, *Aiud însângerat*, ediție îngrijită de Adrian Alui Gheorghe, ediția a V-a, Editura Tipo Moldova, Iași, 2013.
57. CĂLINESCU, Nicolae, *Preambul pentru camera de tortură*, Editura Marineasa, Timișoara, 1994.
58. CĂLINESCU, Nicolae, *Sisteme și procese de brainwashing în România comunistă*, Editura Gama, 1998.
59. CĂLVĂRĂSAN, Luca, *Istoria în lacrimi, Vol. II: Episodul Târgșor și altele*, Editura Bucura, Sibiu, 1998.
60. CÂRJA, Ion, *Canalul morții*, Cartea Românească, 1993.
61. CÂRJA, Ion, *Întoarcerea din infern, Vol. II*, Editura Acțiunea Românească, New York, 1972.
62. CÂRLIGEA, Valeriu, *16 ani, 16 zile*, Editura Universul Familiei, 1991.
63. CHIHAI, Pavel, *Fața cernită a libertății. Douăzeci de convorbiri la «Europa Liberă»*, Editura Jurnalul Literar, 1991.
64. CHIOREANU, Nistor, *Morminte vii*, Institutul european, Iași, 1992.
65. CIUCEANU, Radu, *Memorii, Vol. I: Potcoava fără noroc*, ediția a II-a, INST, București, 2021.
66. CIURUNGA, Andrei, *Memorii optimiste. Evocări și versuri din închisori*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1992.
67. CIURUNGA, Andrei, *Scrieri. Poezie. Memorialistică*, text selectat și îngrijit, repere biografice, note, comentarii și iconografie de Mihai și Teodor Papuc, studiu introductiv de Anatol Moraru, Editura Știința, Chișinău, 2018.
68. CLUSTELL, *Destăinuirile unui pribeag, Vol. II*, Editura Art Soarelui, Brașov, 2021.
69. COJOCARU, Petru, *Sub vremuri. Memorii din detenție*, ediția a II-a, îngrijită, adnotată și prefațată de Alin Mureșan, Editura Manuscris, Pitești, 2019.
70. CONSTANTE, Lena, *Evadarea imposibilă...*, Editura Florile Dalbe, București, 1996, variantă digitalizată, disponibilă la adresa <https://www.academia.edu>.
71. CONSTANTE, Lena, *Evadarea tăcută. 3000 de zile singură în închisorile din România*, Editura Humanitas, București, 1992.

72. CONSTANTIN, Ion, *Istorie trăită*, Editura Blassco, 2013.
73. CONSTANTINESCU, Alex, *Spirala*, ediția a II-a adăugită, Editura Eurostampa, Timișoara, 2008.
74. CONSTANTINESCU, Alexandru Badea, *Labirintul Terorii*, Editura Sim-Art, 2006.
75. CONSTANTINESCU-IAȘI, Petre, *În anii socialismului victorios*, Editura Politică, București, 1976.
76. CONSTANTINESCU MĂRICINEANU, Ion, *Cuibul cu bibelouri. Pseudoroman, Vol. III*, Editura „Vasile Cârlova”, București, 2000.
77. COPOSU, Corneliu, *Confesiuni. Dialoguri cu Doina Alexandru*, Editura Anastasia, București, 1996.
78. CORNEA, Corneliu, *Viața așa cum a fost. Însemnări, ediția a II-a revăzută și adăugită*, Editura Gutenberg, Arad, 2003.
79. CORPAS, Iosif, *Secvențe din fostele închisori politice. Scriere documentară*, Editura Humanitas, București, 2003.
80. CRAINIC, Nichifor, *Am cunoscut iadul! Mărturii din închisoare 1947-1962*, studiu introductiv de Florin Duțu, Editura Floare Albă de Colț, București, 2015.
81. CRAINIC, Nichifor, *Amintiri din viața mea*, Editura Floare Albă de Colț, 2017.
82. CRISTEA, Mihaela, *Experiența inițiativă a exilului. 46 de Români și prieteni ai României din țară și din lume în dialog cu Mihaela Cristea*, Editura Roza Vânturilor, București, 1994.
83. CRIȘAN, Andrei, *Destine paralele. Ecouri din detenția comunistă*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2002.
84. CRUGA, Dinu, *Trepte duhovnicești. Interviu cu părintele Roman Braga*, Arhiepiscopia Ortodoxă Română Alba Iulia, Alba Iulia, 1998.
85. CUȘA, George (ed.), *În spatele gratiilor. Memorialistică de penitenciar a unor foști deținuți politici*, Editura Menora, Constanța, 2013.
86. DASCĂLU, Nicu, *Fundul gropii*, Editura Punct, 2001.
87. DAVIDESCU, Ștefan Ioan I., *Călăuză prin infern, Vol. II*, prefață de Flori Stănescu, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002.
88. DĂRĂU, Dionisie, *Nopti fără stele*, Editura Vreamea, București, 2013.
89. DERDENA, Mihai Stere, *Suflete de crin și caractere pilduitoare. Treizeci de evocări*, Editura Elisavaras, București, 2004.
90. DERDENA, Mihai Stere, *Mărturisirea unui neînvins*, ediția a III-a, Editura Babel, Bacău, 2015.
91. DIACONESCU, Ion, *Temnița. Destinul generației noastre*, Editura Nemira, București, 1998.
92. DIMA, Nicholas, *Călătorie spre libertate. Întâlnire cu destinul*, Fundația Culturală Română, București, 1993.
93. DIMA, Nicolae, *Amintiri din închisoare*, Biblioteca Asociația Culturală Română, Hamilton, 1974.
94. DOBRE, Mircea (ed.), *Jurnale din rezistența anticomunistă*, Editura Nemira, București, 2006.
95. DORZ, Dorz, *Hristos – mărturia mea. Scurtă și sfântă povestire a vieții mele sau istoria unor cântări nemuritoare*, ediția a II-a, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2005.
96. DORZ, Traian, *Istoria unei jertfe, Vol. III: Rugul. Testamentul meu. Jurnalul meu. Memoriile mele. Spovedania mea. Mărturii despre jertfele și biruințele Oastei Domnului, din anul 1948, până în anul 1976*, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2009.
97. DUMITRESCU, Constantin Ticu, *Mărturie și document, Volumul I, Partea a III-a: Recurs la documente*, Editura Polirom, Iași, 2008.
98. DUMITRESCU, Vladimir, *Mărturisirea unui „criminal politic”*, Editura Babel, Bacău, 2013.
99. DUȚU, Teodor, *După 50 de ani. Amintiri despre cei care nu mai sunt*, Vol. I, Editura Alpha MDN, Buzău, 1999.
100. ELIADE, Mircea, *Memorii (1907-1960)*, ediția a II-a, Editura Humanitas, Iași, 1997.
101. ENESCU, Nicolae, *Memoria lacrimei*, Editura Pământul, Pitești, 2007.
102. EREMIA, Ion, *Insula Robinson. Memorial de închisoare*, Editura Andromeda Company, București, 2006.
103. FĂGET, Mihai, *Lațul asasinilor*, Editura Macarie, Târgoviște, 1999.

104. HOSSU LONGIN, Lucia, *Memorialul durerii. O istorie care nu se învață la școală*, Editura Humanitas, București, 2007.
105. FERENC, Visky, (trad), *Prizonierii speranței. Mărturii ale celor închiși pentru credință*, Editura Koinonia, Cluj-Napoca.
106. FLEȘERIU, Ion, *Amintiri*, Artes Graficas Benzal, Madrid, 1977.
107. FUNDA, Dumitru Tache, *După 60 de ani mistificarea continuă. Cui folosește?*, Editura Fundației Culturale Buna Vestire, 1998.
108. GAVRILĂ OGORANU, Ion, *Brazii se frâng dar nu se îndoiesc, Vol. III*, Editura Marineasa, Timișoara.
109. GAVRILĂ OGORANU, Ion, *Brazii se frâng dar nu se îndoiesc, Vol. V: La pas prin Frăția de Cruce*, Editura Mișcării Legionare, București.
110. GHEORGHITĂ, Viorel, *Et ego. Sărata, Pitești, Gherla, Aiud. Scurtă istorie a devenirii mele*, Editura Marineasa, Timișoara, 1994.
111. GHERASIM, Teodor Gherasim, *Călare pe 2 lumi*, [Audio-book] disponibil online la adresa https://www.youtube.com/embed/qu1EUaiwm_s?start=9614.
112. GHIBU, Onisifor, *Ziar de lagăr. Caracal, 1945*, Editura Albatros, București, 1991.
113. GHÎTESCU, Micaela, *Între uitare și memorie*, Editura Humanitas, București, 2012.
114. GIULVEZAN, Ioan, *Morminte ascunse. Din memoriile unui luptător anticomunist*, Editura Timpul, Reșița, 1997.
115. GIURESCU, Constantin C., *Cinci ani și două luni în penitenciarul de la Sighet (7 mai 1950 – 5 iulie 1955)*, introducere de Dinu C. Giurescu, ediție îngrijită, anexe și indice de Lia Ioana Ciplea, Editura Fundației Culturale Române, București, 1994.
116. GOGA, Nicolae, *Triunghiul morții. Amintiri din Baia-Sprie 1950-1952*, Editura Marineasa, Timișoara, 1995.
117. GOMA, Paul, *Scrisuri (1972-1998)*, Editura Nemira, București, 1999.
118. GREBENEA, Nicolae, *Amintiri din întuneric, Vol. I*, Editura Blassco, București.
119. GROSSU, Sergiu, *M-am luptat lupta cea bună*, Editura Vremea, București, 2007.
120. GULAN, Aurelian, *Victime și călăi. Amintiri din Gulag*, Editura Criterion Publishing, București, 2010.
121. GURĂU, Vasile, *După gratii*, Editura Albatros, București, 1999.
122. HALMAGHI, Ion, *Memoriile viitorului*, Editura Mesagerul de Făgăraș, Făgăraș, 2007.
123. HENTEA, Tiberiu, *De la Cotul Donului la Aiud. Memoriile unui luptător anticomunist*, Editura Gordian, Timișoara, 1996.
124. HORUJENCO, Constantin, *Ultima execuție*, Editura Alma, Galați, 1999.
125. HORUJENCO, Constantin, *Justiție criminală*, Editura Arionda, Galați, 2001.
126. HRENOR, *Muntele mărturisitor. Anii rezistenței. Anii suferinței*, Iași, Editura Timpul, 2002.
127. IANCOVESCU, Ioana (ed.), *Părintele Voicescu, un duhovnic al cetății*, Editura Bizantină, București, 2002.
128. IANCU, Nicu, *Sub steagul lui Codreanu. Momente din trecutul legionar*, Editura Dacia, Madrid, 1973.
129. IANOLIDE, Ioan, *Întoarcerea la Hristos. Document pentru o lume nouă*, Editura Bonifaciu, Bacău, 2012.
130. IGNAT, Dumitru (ed.), *Calvarul deținuților anticomuniști botoșăneni. Mărturii ale supraviețuitorilor*, Inspectoratul pentru Cultură al Județului Botoșani, Botoșani, 1997.
131. IOANID, Ion, *Închisoarea noastră cea de toate zilele, Vol. I: 1949, 1952-1954*, ediție digitală, Editura Humanitas, 2013.
132. IOANID, Ion, *Închisoarea noastră cea de toate zilele, Vol. II: 1954-1957*, ediție digitală, Editura Humanitas, 2013.
133. IOANID, Ion, *Închisoarea noastră cea de toate zilele, Vol. III: 1959-1968*, ediție digitală, Editura Humanitas, 2013.
134. IANOLIDE, Ioan, *Întoarcerea la Hristos. Document pentru o lume nouă*, ediția a II-a îngrijită de Mănăstirea Diaconești, Editura Bonifaciu, București, 2012.
135. IONESCU, Nicolae, *Am crezut până la capăt. Țara, războiul, temnița comunistă, libertatea*, Editura Vremea, București, 2015.

136. IONIȚĂ, Nicu, *Psihotrauma de detenție și urmările ei: mărturia personală și științifică a unui supraviețuitor al „experimentului Pitești”*, ediție digitală, Fundația Academia Civică, 2017.
137. IONIȚOIU, Cicerone, *Memorii, Vol. I. Din țara sârmelor ghimpate*, Polirom, Iași, 2009.
138. IONIȚOIU, Cicerone, *Morminte fără cruce. Contribuții la cronica rezistenței românești împotriva dictaturii, Vol. II*, Editura Coresi, Freiburg, 1983, volum disponibil online la adresa <https://www.procesulcomunismului.com/marturii/fonduri/ioanitoiu/morminte2/>.
139. IORDACHE, Laurențiu-Sile (ed.), *Lacrima prigoanei. Din lupta legionarelor române, Vol. I*, ediția a II-a, Editura Sânziana, București, 2009.
140. IORGULESCU, Constantin, *Închisoarea inocenților. Memoria ca exercițiu de uitare, Vol. I*, Editura Crisserv, Mediaș, 2000.
141. IORGULESCU, Constantin, *Memoria ca exercițiu de uitare. Vol. II: Jilava*, Editura Crisserv, Mediaș, 2002.
142. IORGULESCU, Constantin, *Memoria ca exercițiu de uitare, Vol. III: Canal*, Editura Crisserv, Mediaș, 2003.
143. IULIAN, Constantin, *Din lagărul România evadează morții*, Editura Sânziana, București, 2012.
144. IVAN, Sabin, *Pe urmele adevărului*, ediția a II-a revizuită, Editura Ex Ponto, Constanța, 1996.
145. JURJU, Cornel, BUDEANCĂ, Cosmin, *„Suferinața nu se dă la frați...”. Mărturia Lucreției Jurj despre rezistența anticomunistă din Apusenii (1948-1958)*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002.
146. KIRSCHEN, Leonard, *Deținut al justiției roșii*, Editura Enciclopedică, București, 2003.
147. LAGHIU, Gheorghe, *Aiud, Aiud, temniță cruntă*, Editura Gutinul, Baia Mare, 2014.
148. LANGA, Tertulian, *Trecând pragul tăcerii. O carte document*, ediția a III-a, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2010.
149. LAVI, Th., *Nu a fost pisica neagră. Amintirile unui Asir Țion din România*, Editura Bronfman, Tel Aviv, 1979.
150. LAZĂR, Vasile, *Șase ani în infern*, Editura Marineasa, Timișoara, 2000.
151. LĂȚEA, Constantin, *Memorii pe trei fronturi*, I.N.S.T., București, 2007.
152. LEAHUL, Victor, *Startun, între temniță și vecie*, Editura Mușatinia, Roman, 2006.
153. LEFA, Aristide, *Fericiți cei ce plâng*, Editura Eminescu, București, 1998.
154. LUNCAȘU, Simona, *Câmpinenii și închisorile lor*, Editura Grafoanaytis, Ploiești, 2007.
155. FERMO, Menahem, *Scrisorile pe care nu le-am scris. Sionism în România dictatorilor*, ediția a II-a, Editura Hasefer, București 2007.
156. MAIER, Alexandru, *Am fost medic la Gherla. Dreptul la adevăr*, ediția a II-a, Editura Vreamea, București, 2009.
157. MAN, Nistor, *Sfinții pe care i-am întâlnit. O convorbire cu Călin Traian Uba*, Fundația Academia Civică, București, 2012.
158. MARIAN, Gheorghe, *Mărturii. Amintiri din gulagul românesc*, Editura Mirton, Timișoara, 1999.
159. MARIN, Ana-Maria, *Poveste de dincolo... (Amintiri din țara cotropită)*, Editura Evdokimos, București, 2017.
160. MARINESCU, Aurel Sergiu, *Prizonier în propria țară, Vol. II*, Editura Du Style, București, 1996.
161. MARINICĂ, Nicolae, *Jurnalul unui "Bandit"*, Editura Ramida, București, 1996.
162. MARINO, Adrian, *Viața unui om singur*, ediție digitală, Editura Polirom, Iași, 2010 .
163. MAXIM, Aurel, *Amintiri din temnițele comuniste*, Editura Hermann, Sibiu, 1996.
164. MAXIM, Virgil, *Imn pentru crucea purtată. Abecedar duhovnicesc pentru un frate de cruce*, ediția a II-a, Editura Antim, București, 2002.
165. MAZILU, Gheorghe, *În ghearele Securității*, f.e., f.l., 1990.
166. MĂDUȚA, Sabina (ed.), *Vasile Voiculescu și Rugul aprins, Vol. I*, Editura Florile Dalbe, București, 2001.
167. MĂGIREȘCU, Eugen, *Moara dracilor. Amintiri din închisoarea de la Pitești*, Editura F.R.O.N.D.E, Alba Iulia, 1994, volum disponibil la adresa material disponibil online la adresa

http://www.procesulcomunismului.com/marturii/fonduri/pitesti/diversi_autori/emagires_cu_moara.htm

168. MĂRCULESCU, Radu, *Pătimiri și iluminări din captivitatea sovietică*, Editura Humanitas, București, 2010.
169. MĂRCULESCU, Radu, *Mărturii pentru Judecata de Apoi adunate din gulagul românesc*, Editura Humanitas, București, 2012.
170. MĂRGINEANU, Nicolae Mărgineanu, *Mărturii asupra unui veac zbuciumat*, [e-book], ediție electronică îngrijită de Daniela Mărgineanu-Țăranu și Alin Mureșan. <http://margineanu.ro>
171. MĂNZATU, Ion, *Cum am compus cântecele legionare*, München, 1996.
172. MĂRZANCA, George, *Patru ani am fost... "bandit". Confesiuni*, Editura Vasile Cârlova, București, 1997.
173. MIHADAȘ, Teohar, *Pe muntele Ebal*, Editura Clusium, Cluj, 1990.
174. MIJA, Teofil, *Generația neînfrântă. Mărturisirile unui supraviețuitor al generației 1948*, Brașov, 2008
175. MIHALCEA, Alexandru, *Salcia, un lagăr al morții*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2009.
176. MIRONESCU, Alexandru, *Floarea de foc*, ediție îngrijită de Lis Karian, Editura Elion, București, 2001.
177. MUNTEAN, Ioan, *La pas prin „reeducările” de la Pitești, Gherla și Aiud sau Ridică-te Gheorghe, ridică-te Ioane*, Editura Majadahonda, București, 1997.
178. MUNTEANU, Alexandru Mircea, *Bucuria trecutului*, ediția a II-a, editura Charmides, Bistrița, 2009.
179. MUȚIU, Caius, *Prin meandrele istoriei. Memoriile unui luptător pentru libertate*, Editura Ariergarda, Timișoara, 2014.
180. NĂSTASE, Puiu, *Temerarii*, ediție îngrijită de Gheorghe Andreica, Editura Metafora, Constanța, 2004.
181. NEAMȚU, Augustin, *Viața după gratii și obloane*, Editura Gutenberg, Arad, 2006.
182. NEGOȘANU, Petronela, *Călătoria*, Editura Universal Dalsi, București, 2004.
183. NICOLAU, Irina (ed.), NIȚU, Theodor (ed.), *Povestea Elisabetei Rizea din Nucșoara urmată de mărturia lui Cornel Drăgoi*, Editura Humanitas, București, 1993.
184. NICOLAI, Constantin (ed.), *Moara suferințelor*, Editura Raluca, Buzău, 2008.
185. NICOLESCU, Basarab, *De la Isarlik la Valea Uimirii, Vol. I. Interferențe spirituale*, Editura Curtea Veche, București, 2011.
186. NOVACOVICI, Doru, *În România după gratii*, Editura Fundația pentru Tineret Buzău, Buzău, 1994.
187. NOVICOV, Mihai, *Povestiri despre Doftana*, ediția a II-a, editura Tineretului, București, 1960.
188. OANCEA, Zosim, *Închisorile unui preot ortodox*, ediție îngrijită, cuvânt înainte și note de Răzvan Codrescu, Editura Christiana, București, 2004.
189. ONACA, Cornel, *Martori și martiri din temnițele comuniste*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Primus, Oradea, 2014.
190. ONIGA, Dumitru, *Urme. Memorii*, ediția a II-a, Editura Pre-Text, Câmpulung Moldovenesc, 2014.
191. ORLEA, Oana, *la-ți boarfele și mișcă! Interviu realizat de Mariana Marin*, Cartea Românească, 1991.
192. OȚEL PETRESCU, Aspazia, *Doamne, strigat-am!*, ediția a II-a, Editura Platytera, București, 2008.
193. OȚEL PETRESCU, Aspazia, *Adusu-mi-am aminte*, Rovimed Publishers, Bacău, 2008.
194. OȚEL PETRESCU, Aspazia, *In memoriam. Spice*, Editura Elisaváros, București, 2009.
195. PALEOLOGU, Al., TĂNASE, Stelian, *Sfidarea memoriei (convorbiri). Aprilie 1988 – octombrie 1989*, Editura Du Style, București, 1996.
196. PANDREA, Petre, *Reeducarea de la Aiud*, ediție îngrijită de Nadia Marcu Pandrea, Editura Vreamea, București, 2000.
197. PANDREA, Petre, *Memoriile mandarinului valah, Vol. I: Jurnal 1954-1956*, prefață de Ștefan Dimitriu, ediție revăzută și adnotată de Nadia Marcu-Pandrea, Editura Vreamea, București, 2011.
198. PANTAZI, Ion, *Am trecut prin iad*, Ediția a II-a, Editura Constant, Sibiu, 1992.

199. PANTIȘ, Anatolie, *Lagărul e viața noastră*, Editura Snagov, București, 2002.
200. PAVLOVICI, Florin Constantin, *Tortura, pe înțelesul tuturor. Memorii*, ediție online îngrijită de Lidia Vianu, Editura Contemporary Literature Press, București, 2014.
201. PĂLTĂNEA, Paul, *Ferestre deschise la un deceniu de temniță comunistă*, Editura Muzeului de Istorie Galați, Galați, 2012.
202. PĂUN, Nicu, *Muntele suferinței*, Editura Institutului European, Iași, 1997.
203. PENCIU, Gheorghe, *Medici în recluziune*, Editura Vreamea, București, 2001.
204. PENCIU, Gheorghe, *Candidați pentru eternitate*, Editura Crater, București, 1997.
205. PETRIȘOR, Marcel (ed.) *Lacrima Prigoanei, Vol. II*, Editura Gama, [București], 1997.
206. PICA, Ioan-Victor, *Vegheam la Styx. Trilogia morții și a învierii, Vol. II: memoriile din temniță*, Editura Dealul Melcilor, Brașov, 2000.
207. PICA, Ioan Victor, *Portrete de eroi și sfinți*, Editura Semne, 2003.
208. PICIORUȘ, Dorin Octavian, *Scrierile complete ale Fericitului Ilie văzătorul de Dumnezeu și viața sa, comentate de către ucenicul și fiul să întru Domnul, Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș, Vol. I*, ediție electronică, București, 2010.
209. PÎRVULESCU, Ion, *Prizonier 12 ani*, Editura Pămîntul Românesc, 1991.
210. PLAPȘA, Lucian, *Soarele de la Nord*, Editura Helicon, Timișoara, 1996.
211. PLOSCARU, Ioan, *Lanțuri și teroare*, Editura Signata, Timișoara, 1993.
212. POLITZER, Bernard, *O tinerețe în România*, cu o postfață-dialog cu Leon Volovici, traducere de Marilena Andrei, Curtea Veche Publishing, București, 2004.
213. POPA, Aurel, *Sub semnul gulagului*, ediția a II-a, Editura Rovimed Publishers, Bacău, 2008.
214. POPA, Neculai, *Coborârea în Iad. Amintiri din închisorile României comuniste*, Editura Vreamea, București, 1999.
215. POPA, Neculai, „Fără închisoare aș fi fost nimic”. *Neculai Popa în dialog cu Flori Bălănescu*, Editura Ratio et Revelatio, Oradea, 2016.
216. POPESCU, Eugen, *Crâmpoie de viață. Amintiri din școli și din închisori*, Coresi, Freiburg, 1986.
217. POPESCU, George, *Sub sabia cavalerilor apocalipsului*, Editura Majadahonda, București, 1997.
218. POPESCU, Traian, *Experimentul Pitești. Mucenicie și satanizare*, ediția a III-a, Editura Scara, București, 2007.
219. POPESCU, Traian, *File din procesul comunismului. Comunismul la judecata istoriei. Teroarea și diversiunea politică de stat*, Editura Scara, București, 2007.
220. POPINCIUC, Mardarie, *Pentru sfânta cruce, pentru țară, Vol. II*, volum în manuscris disponibil online la adresa <https://archive.org/details/MardariePopinciucPentruSfantaCrucePentruTaraVol.2ManuscrisNeditComplet>.
221. POTÂRCĂ, Dorina, *Amintirile unui „element dubios”*, e-book, Editura Fundația Academia Civică, 2017.
222. PRELIPCEANU, Ion, *Trei destine: Radu Bercea, Eugen Dimitriu, Vasile Pânzariu – medalioane și interviuri* -, Editura Societății pentru Cultură și Literatură Română din Bucovina, Rădăuți, 2012.
223. PURCĂREA, Purcărea, *Urlă haita... Pitești, Canal, Gherla, Jilava, Aiud*, Editura Fundația Sfinții Închisorilor, Pitești, 2012.
224. RADINA, Remus, *Testamentul din morgă*, prefață de Eugen Ionescu, Editura Criterion Publishing, București, 2010.
225. RADU, Leonte, „Își purta Crucea cu mare demnitate” în Sabina Măduța (ed.), *Vasile Voiculescu și Rugul aprins, Vol. I*, Editura Florile Dalbe, București, 2001, pp. 134-135.
226. RĂDULEANU, Galina, *Repetiție la moarte... din spatele gratiilor*, Fundația Sfinții Închisorilor, Pitești, 2013.
227. ROSETTI, Radu, *Povestiri amare. Bitter Essayts*, Editura Cavallioti, București, 2006.
228. ROȘCA, Victor, *Moara lui Kalusek. Începutul represiunii comuniste*, Editura Curtea Veche, București, 2007.
229. ROȘCA, Victor, *Experimentul Târgșor. Începutul represiunii comuniste*, Editura Curtea Veche Publishing, București, 2011.

230. ROTH JELESCU, Ion, *Și cerul plângea. Amintiri din prigoana cea mare*, Editura Dacia, Madrid, 1974.
231. RUSAN, Romulus (ed.), *Exerciții de memorie*, Fundația Academia Civică, București, 2019.
232. RUSAN, Romulus (ed.), *Analele Sighet 1: Memoria ca formă de justiție*, e-book, 2016.
233. RUSAN, Romulus (ed.), *Analele Sighet 9: Țările Europei de Est, între speranțele reformei și realitatea stagnării*, Fundația Academia Civică, București, 2001.
234. RUSAN, Romulus (coord.), *Cartea morților din închisori, lagăre, deportări*, Fundația Academia Civică, București, 2013.
235. SALCĂ, Alexandru, *Dăruit cu suferință. Memorii I*, Editura Transilvania Expres, Brașov, 1998.
236. SALCĂ, Alexandru, *În zeghe printre sfinți. Memorii II*, Editura Transilvania Expres, Brașov, 2000.
237. SALCĂ, Alexandru, *Canalul*, Editura Transilvania Expres, Brașov, 2000.
238. SALCIA, Constantin, *A doua viață. Destăinuirile unui deținut politic*, Editura Perfect, București, 2005.
239. SAMUELLI, Annie, *Gratiile despărțitoare*, traducere de Adina Arsenescu, cu un cuvânt înainte de Micaela Ghițescu, ediția a II-a revăzută și adăugită, Fundația Culturală Memoria, București, 2001.
240. SARRY, George, *Viața mea. Amintiri din închisoare și din libertate*, Dépôt légal - Bibliothèque et Archives nationales du Québec, 2010.
241. SAUL, Iancu, *Manual pentru victime*, Editura Cucuteni, București, 1996.
242. SAXONE, Valentin, *Speranțe în întuneric. Memorii*, Editura Fundației Culturale Libra, București, 2006.
243. SCHWARTZ, Iosif, *În labirintul suferințelor. Mărturiile unui supraviețuitor al închisorilor comuniste 1958-1962*, ediția a II-a, Fundația Culturală Libra, București, 2007.
244. SCHWEFELBERG, Arnold, *Amintirile unui intelectual evreu din România*, Editura Hasefer, București, 2000.
245. SLAVICI, Ioan, *Închisorile mele. Scrisori adresate unui prieten din altă lume*, Viața Românească, 1921.
246. STANCA, Horia, *Așa a fost să fie...*, Editura Dacia, Cluj, 1994.
247. STANCU, Zaharia, *Zile de lagăr*, Editura 100+1 Gramar, București, 2005.
248. STATE, Aurel, *Drumul crucii, Vol. II*, Editura Litera, București, 1993.
249. STĂNESCU, Bucur, *Spicuri dintr-o viață chinuită*, Editura Ramida, București, 1999.
250. STĂNESCU, Gabriel, *Dumnezeu m-a salvat din Iad! Convorbiri cu Traian Popescu*, Editura Criterion Publishing, București, 2008.
251. STĂNESCU, Gheorghe, *Jurnal din prigoană. Securitatea Constanța. Peninsula – Valea Neagră, Aiud, Mina Cavnice, Gherla, Jilava, Iași. 1952-1955*, Editura Venus, București, 1996.
252. STEINHARDT, Nicolae, *Jurnalul fericirii*, Editura Polirom, Iași, 2008.
253. STEINHARDT, N., *Jurnalul fericirii. Manuscrisul de la Rohia*, Mănăstirea Rohia, e-book, ediție îngrijită de George Ardeleanu, Editura Polirom, 2012, p. 412.
254. STEINHARDT, N., PINTEA, Ioan, *Primejdia mărturisirii. Convorbirile de la Rohia*, Editura Polirom, Iași, 2012 [e-book].
255. STEINHARDT, Nicolae, *Convorbiri cu Zaharia Sângeorzan și Nicolae Băciuț*, [e-book], Editura Polirom, București, 2015.
256. STIROSU, Nicolae S (coord.), *Cartea Albă privind lupta anticomunistă a fiilor Gorjului*, AFDPR filiala Gorj, Craiova, 1995.
257. STOENESCU, Lăcrămioara, *De pe băncile școlii în închisorile comuniste*, Curtea Veche, București, 2010.
258. STURDZA, Mihail, *România și sfârșitul Europei. Amintiri din țara pierdută*, Editura Mișcării Legionare, Madrid, 1977.
259. SUCIU BUKIU, Ioan, *De la liniște la cântec și alte povestiri*, Editura Antet XX Press, Prahova, 2000.
260. SUCIU BUCHIU, Jean, *Iertare, Da, Uitare, nu!*, Editura Lucman, București, 2005.
261. ȘERBAN, Dumitru, *Memoria orașului. Interviu cu personalități ieșene*, Editura Asachia, Iași, 2017.

262. ȘIMĂNDAN, Emil, *Puterea libertății. Interviu*, Fundația Culturală Ioan Slavici, Arad, 1995.
263. ȘIMĂNDAN, Emil, *Călătorie prin veac. Gabriel Țepelea în dialog cu Emil Șimăndan*, Ediția a II-a, Editura Fundației Ioan Slavici, Arad, 2000.
264. ȘIMĂNDAN, Emil, *Eminescu – destin, conștiință. Viorel Gheorghiu în dialog cu Emil Șimăndan*, Editura Fundației Ioan Slavici, Arad, 2000.
265. ȘITNOVITZER, Șlomo, *Documentul autentic sau amintiri din închisorile comuniste din România*, Tel Aviv, 2003.
266. ȘOMLEA, Florin-Vasile, *Despre Cum a fost. Dialog cu Sorin-Mircea Bottez*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2009.
267. ȘORBAN, Raoul, *Invazia de stafii. Însemnări și mărturisiri despre o altă parte a vieții*, Editura Meridiane, București, 2003.
268. ȘTEF, Anca, ȘTEF, Raul, *Supraviețuitorii. Mărturii din temnițele comuniste ale României*, Editura Humanitas, București, 2014.
269. TEODORESCU-SCHEI, Alexandru, *Învins și învingător 1941-1949. Campania din est și prizonieratul*, ediție îngrijită de Pan Izverna, Editura All, București, Timișoara, 1993/1998.
270. TIMARU, Mihai, *Amintiri de la Gherla*, Editura de Vest, Timișoara, 1993.
271. TIMARU, Mihai, *Memorial din Cotul Carpaților...*, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2005.
272. TOMA, Filaret N., *Pe drumul pavat cu ghimpi. Amintiri*, ediția a II-a, Editura Lidana, Suceava, 2013.
273. TOMAZIU, George, *Jurnalul unui figurant*, Editura Univers, București, 1995.
274. TRACHE, Oprea Ghe., *Refuzul uitării*, Editura Danubius, București, 1998.
275. TRIFOIU, Nicolae, *Pagini literare. Amintiri și evocări*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2001.
276. TUDOR, Ilie, *Un an lângă Căpitan. Amintiri sfinte din lumea legionară*, ediția a V-a, revizuită și adăugită, cu o prefață de Răzvan Codrescu, Fundația Sfinții Închisorilor, Pitești, 2013.
277. TUDOR, Ilie, *De sub tăvălug*, Editura Fundația Scrisul Românesc, Craiova, 2004.
278. TUDORICĂ, Nae, *Mărturisiri în duhul adevărului, Vol. I: Mișcarea Legionară și Căpitanul așa cum au fost*, Editura Plumb, [1993].
279. ȚĂRANU, Liviu (ed.), BĂRBULESCU, Theodor (ed.), *Jurnale din rezistența anticomunistă, Vasile Motrescu, Mircea Dobre 1952-1953*, Editura Nemira, București, 2006.
280. ȚEPELEA, Gabriel, *Amintiri și evocări*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1994.
281. ȚEPELEA, Gabriel, *Întâlniri la răscrucea unor destine*, Editura Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2011.
282. UNGUREANU, George, *Camera zero*, Editura Fundației Culturale Alexandru Bogza, Câmpulung Moldovenesc, 2009.
283. VARADI, Iosif, *Persecuția comunistă în istoria adventă din România*, Editura DSG Press, Dej, 2002.
284. VASILACHE, Vasile, *O altă lume. Amintiri din închisorile comuniste*, New York, [1987].
285. VASILESCU, Gheorghe (ed.), *Benedict Ghiuș, duhovnicul inimii*, Editura România Creștină, București, 1998.
286. VASILESCU, Ovidiu, *Constelația fantomelor roșii*, Editura Călăuza, Deva, 2009.
287. VERCA, Filon, *Parașutați în România vândută*, Editura Marineasa, Timișoara, 2000.
288. WEISS, Wilhelm, *Lacrimile pământului*, Editura Marineasa, Timișoara.
289. WURMBRAND, Richard, *Predici în celula singuratică*, Editura Stephanus, 1994.
290. WURMBRAND, Richard, *Cu Dumnezeu în subterană*, Editura Stephanus, București, 2007.
291. URSU, Dragoș (ed.), URSU, Ioana (ed.), *Aiudule, Aiudule. Crâmpoie de memorie întemnițată*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2011.
292. *Din documentele rezistenței, nr. 1*, AFDPR, 1991.

Articole memorialistice și interviuri de presă

1. ANANIA, Bartolomeu „Gânduri de recunoștință”, în *Mitropolia Olteniei*, an LV, nr. 9-12, 2003, p. 105.
2. ANGHELESCU, Sanda, „Ion Ioanid: «În închisoare libertatea era mai mare decât afară»” în *România literară*, Anul XXXII, 23-29 iunie 1999, pp. 12-13.
3. APOSTOL, Ion, „Setea de libertate” în *Telegraful Român*, Anul 138, nr. 15-16, 15 aprilie 1990, p. 4.
4. ARMANCA, Brîndușa, „«Cum vorbim despre Golgota biblică, trebuie să vorbim și despre Golgota românească». Interviu cu scriitorul Banu Rădulescu” în *Orizont*, serie nouă, An III, Nr. 30 (1258), 26 iulie 1991, pp. 8-9.
5. BACU, Dumitru, „Eu am întâlnit foarte mulți oameni care au intrat ați în închisoare și care au putut supraviețui pentru că au întâlnit pe Dumnezeu” în Mihaela Cristea, *Experiența inițiativă a exilului. 46 de Români și prieteni ai României din țară și din lume în dialog cu Mihaela Cristea*, Editura Roza Vânturilor, București, 1994, pp. 352-353.
6. BALOTĂ, Nicolae, „Riscul și suferința scrisului în închisoare”, *Revista 22*, nr. 31 (441), 4-10 august 1998, p. 7.
7. BĂCIUȚ, Nicolae, „Părintele Filaret Gămălău: «Știam că la care le taie lanțurile seara îi duceau și-i executau»” în *Cuvântul liber*, Anul XVIII, nr. 136, 13 iulie 2006, p. 6.
8. BEGĂNESCU, Valeriu, „Petrahe Goiciu, monstrul de la Galați” în *Din documentele rezistenței nr. 8*, A.F.D.P.R., București, 1993, p. 106.
9. BERGEL, Hans Bergel, „Întâlnirea cu civilizația și cultura română a fost decisivă pentru tot restul vieții mele” în *Contrafort*, nr. 9-11 (83-85), septembrie-noiembrie 2001. Articol disponibil online la adresa http://www.contrafort.md/old/2001/83-85/246_3.html.
10. BENTOIU, Annie, „Poezia ca supraviețuire” în Romulus Rusan (ed.), *Analele Sighet 6: Anul 1948 – Instituționalizarea comunismului*, Editura Fundației Academice Civice, București, 1998, pp. 785-788.
11. CARAION, Ion, „Poeți și «Poezii din închisori» (I)” în *Contrapunct*, nr. 2/85, p. 19.
12. CÂRJA, Octavian, „Inginer, fost deținut politic”, articol disponibil online la adresa https://www.memoria.ro/studii/brasov/interviuri_luate_la_brasov_iulie_2001/inginer_fost_detinut_politic/1312/.
13. CIOCULESCU, Barbu, „Constant Tonegaru (1919-1952) – destinul unui poet”, în *Memoria. Revista gândirii arestate*, nr. 1, septembrie 1990, pp. 48-53.
14. CLONARU, Victor, „O sentință penală” în *Din documentele rezistenței nr. 7*, AFDPR, București, 1992, pp. 215-222.
15. CUȚAR NEGOIȚĂ, Cristina, „Ștefan Augustin Doinaș – Poetul, martor al Ființei”, *Origini*, nr. 7-8/2001, apud <https://www.memoria.ro>.
16. DAMIAN, George Damian, „Mărturii” în *Din documentele rezistenței nr. 3*, AFDPR, pp. 57-71.
17. DUMITRESCU, Luca, „Morsele sonor și cu noduri. O nouă speță de literatură de rezistență: literatura de pușcărie” în *Revista 22*, anul I, nr. 22, 15 iunie 1990, p. 16.
18. DUNĂREANU, Radu, „Arta poeziilor rănilor nedrepte” în *Cuvântul Românesc*, Anul 26, nr. 280, aprilie 2000, p. 8.
19. DUNCA, Ioan, „Profile: Ștefan Tumorug” în revista *Permanențe*, An VI, nr. 8, august 2003.
20. FERMO, Menahem, „Scrisorile pe care nu le-am scris” în *Minimum*, Anul XXIII, nr. 262, ianuarie 2009, p. 43.
21. GHEORGHE, Răzvan, „Exclusiv interviu: Reeducarea de la Aiud, la fel de bestială și mutilatoare ca Experimentul Pitești, de care a fost legată ombilical. Geneza, etape și fenomenologia distrugerii. Concluziile scriitorului și istoricului Demostene Andronescu, fost deținut politic pentru aproape 12 ani și ultimul poet în viață al închisorilor comuniste”, articol disponibil online la adresa <https://www.podul.ro/articol/18045/exclusiv-interviu-reeducarea-de-la-aiud-la-fel-de-bestial-i-mutilatorie-ca-experimentul-pitesti-de-care-a-fost-legat-ombilical-geneza-etapele-i-fenomenologia-distrugerii-concluziile-scriitorului-i-istoricului-demostene-andronescu-fost-deinut-politic-pentru-aproape-12-ani-i-ultim-poet-in-via-al-inchisorilor-comuniste>.

22. GRIGORESCU, Denis, „Fiul pastorului Richard Wurmbrand, unul dintre cei mai influenți creștini: «Tata a convins nemți să-i ajute pe evreii persecutați de regimul Antonescu»” interviu disponibil online la adresa <https://adevarul.ro/stiri-locale/iasi/fiul-pastorului-richard-wurmbrand-unul-dintre-cei-2052030.html>.
23. IAȘINSCHI, V., „În lagăr la Vaslui după asasinarea Căpitanului” în *Pământul Strămoșesc*, serie nouă, Nr. 2, Buenos Aires, 1975, p. 27-33.
24. IERUNCA, Virgil, „Despre Alexandru Herlea” în *Memoria. Revista gândirii arestate*, nr. 12, p. 46, n. 13.
25. MALIȚA, Ovidiu Liviu, „În închisoare, fiecare poet era un Wallemberg...”. Convorbire cu preotul Eusebiu Cutcan, în *Apostrof*, Anul I nr. 2, ianuarie 1990, pp. 26-28.
26. MARINESCU, Emil, „Geografia Nădejzii – Poetul și diplomatul Ștefan Nenițescu” în Romulus Rusan (ed.), *Analele Sighet 1: Memoria ca formă de justiție*, e-book, 2016, pp. 221-225.
27. MARINO, Adrian, „Autobiografie: Ani de închisoare” în *Memoria. Revista gândirii arestate*, nr. 2, decembrie 1990, p. 85.
28. MIHALCEA, Alexandru, „Poeti în grădinile lui Akademos din Balta Brăilei” în *Cultura*, An 10, nr. 21, 4 iunie 2015, p. 10.
29. MIHĂILESCU, Emanoil, „Organizația «Rugul Aprins»” în *Din documentele rezistenței nr. 4*, AFDPR, București, 1992, pp. 48-49.
30. MOȘANDREI, Mihai, „Pe scurt, autobiografia mea” în *Memoria. Revista gândirii arestate*, nr. 54 (1/2006), pp. 63-76.
31. MUȚIU, Caius, „Domnul profesor I.D. Sîrbu” în *Orizont*, Anul XI, serie nouă, nr. 6 (1409), 22 iunie 1999, p. 12.
32. NEGOIȚESCU, Ion, „Autocenzura e mai periculoasă chiar decât cenzura propriu-zisă”, în *Agora*, volumul V, nr. 2, aprilie-iunie 1992, p. 87.
33. NICOLAU, Nicolae, „Laudă boziei” în *Din documentele rezistenței nr. 3*, AFDPR, București, pp. 94-95.
34. NISTOR, Ion I., „Amintiri din închisoare” în *Memoria. Revista gândirii arestate*, nr. 34 (1/2001) pp. 43-49.
35. OANCEA, Alina, „«Poezia este o hrană spirituală» – susține Dl. Corneliu Coposu”, interviu disponibil online la adresa <https://www.corneliu-coposu.eu>.
36. PALAS, Florin, „In memoriam. Un interviu realizat în anul 2009 cu monahul Paulin CLAPON (Mănăstirea Petru Vodă): "Câți ani credeți că o să ne mai numim români? Plâng sălciile pentru neamul românesc! Poezia a fost singura armă pe care am avut-o în închisoare! Părintele Justin a fost un om deosebit! Sfinții închisorilor nu sunt canonizați din motive politice"”. Disponibil online la adresa <http://vlad-mihai.blogspot.ro/>.
37. PALAS, Florin, „File din epopeea rezistenței armate anticomuniste din Munții Făgărașului. Dumitru Moldovan, ultimul partizan din Munții Făgărașului, inițiator al grevei foamei de la lagărul Poarta Albă: "Comunismul a vrut să schimonosească sufletul. O mână străină de neam și de obiceiurile noastre dirijează treburile țării". VIDEO: NE PUNEM NADEJDEA LA CER. DIN POEZIILE ÎNCHISORILOR COMUNISTE”, interviu accesibil la adresa <http://vlad-mihai.blogspot.ro/2014/09/file-din-epopeea-rezistentei-armate.html>.
38. PANĂ, Zahu, „Radu Gyr”, *Cuvântul Românesc*, Anul 2, nr. 13, mai 1977, p. 7.
39. PAPANICA, Ovidiu, „«Mă înfior la amintirea acelor ani de umilință». Ultimul interviu” în *Manuscriptum*, Anul XXX, nr. 1-4/2000, pp. 167-175.
40. PAPPU, Edgar, „Memorii. În temniță” în *Ramuri*, nr. 6 (312), serie nouă, iunie 1990, p. 8.
41. POPESCU, Andrei, „Închisoarea comunistă – Tristele amintiri ale unui fost deținut politic”, interviu cu fostul deținut politic Traian Mihai Neamțu publicat pe platforma The Epoch Times în data de 09.06.2006. Disponibil online la adresa <https://epochtimes-romania.com>.
42. POPESCU, Traian, „Muzica de după sârma ghimpată” în *Memoria. Revista gândirii arestate*, nr. 6, septembrie 1992, p. 12.
43. RUJA, Alexandru, „Cultul prieteniei” în *Orizont*, Anul XII, nr. 5 din 22 mai 2000.
44. STĂNESCU, Gabriel, „«Închisorile comuniste au fost un iad real...», Interviul cu Zahu Pană”, în *Origini*, Vol. II nr. 7-8, ianuarie-februarie 1998, p. 7.

45. STEINHARDT, N., „Mărturisire (din Primejdia mărturisirii) (inedit)” în *Vatra*, Anul XXII, nr. 252, martie 1992, pp. 6-7.
46. STOICA, Victor, „Cerule era albastru” în *Din documentele rezistenței nr. 2*, AFDPR, București, 1991, pp. 104-108.
47. TĂNASE, Cezar, „Reeducarea la Târgu-Ocna” în *Din documentele rezistenței, nr. 2*, Arhiva Asociației Foștilor Deținuți Politici din România, București, 1991, pp. 169-188.
48. TĂRZIU, Claudiu, „Poetul temnițelor comuniste – Demostene Andronescu” în *Formula AS*, Anul 2012, nr. 1003, articol disponibil online la adresa <http://arhiva.formula-as.ro/2012/1003/spiritualitate-39/poetul-temnitelor-comuniste-demostene-andronescu-14665>.
49. ȚEPELEA, Gabriel, „Secvențe de galeră” în *Memoria. Revista gândirii arestate*, nr. 8, pp. 16-21.
50. VANGHELE, Vanghele D., „Pentru o istorie adevărată a anilor roșii” în *Din documentele rezistenței nr. 6*, AFDPR, București, 1992, pp. 287-298.
51. VINTILESCU, Teodor, „Aiud – spital” în *Memoria. Revista gândirii arestate*, nr. 27 (2/1999), p. 97.
52. VIȘA, Maria, „Visuri spulberate...” în *Memoria. Revista gândirii arestate*, nr. 7/1992, p. 60.
53. VODĂ, Eugenia, „Grigore Popa: Pentru mine calvarul a început la 35 de ani și s-a terminat la 80” în *România literară*, Anul XXIII, nr. 35, 30 august 1990, pp. 12-13.
54. ZĂRNĂ, Nicolae, Mărturia lui Nicolae Zărnă în *Din documentele rezistenței, nr. 6*, AFDPR, București, 1992, pp. 279-286.
55. ZUB, Alexandru, „Despre rezistența spirituală anticomunistă” în *Memoria. Revista gândirii arestate*, nr. 15, ianuarie 1996, p. 9.
56. „Gheorghe Stănică. Witness story”, Interviu accesibil online la <https://www.pametnaroda.cz/ro/stanica-gheorghe-20100710-0> (05.02.2020).
57. „Oaspeți la redacție. Azi, Zahu Pană” în *Lumea liberă*, nr. 24, 18 martie 1989, p. 17.
58. „Părintele Nicolae Bordașiu: «Biblioteca Morse ne aducea în închisoare balsamul poeziei și al rugăciunii»” în *Ziarul Lumina*, ediția electronică din 26 noiembrie 2017, articol disponibil online la adresa <http://ziarullumina.ro>.

V. ANTOLOGII ȘI VOLUME DE POEZIE

Antologii de poezie carcerală

1. BUZAȘI, Ion, *Aiud. Golgota scriitorilor. Poezii din temnițele Aiudului*, Editura Tritonic, București, 2018.
2. BUZAȘI, Ion, *Poeți preoți greco-catolici. Poezie carcerală*, Editura Galaxia Gutenberg, 2018.
3. CĂLIN-BODEA, Cornelia, *Folclorul rezistenței anticomuniste*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2010.
4. CISTELECAN, Ioana, *Antologia poeziei carcerale*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2006.
5. DRAGODAN, Constantin Aurel (coord.), *Poeți după gratii, Vol. I*, Asociația Foștilor Deținuți Politici din România, București, 1993.
6. DRAGODAN, Constantin Aurel (coord.), *Poeți după gratii, Vol. II*, Asociația Foștilor Deținuți Politici din România, București, 1993.
7. DRAGODAN, Constantin Aurel (coord.), *Poeți după gratii, Vol. III*, Editura Ramida, București, 1995.
8. DRAGODAN, Constantin Aurel (coord.), *Poeți după gratii, Vol. IV*, Editura Ramida, București, 1997.
9. DRAGODAN, Constantin Aurel (coord.), *Poeți după gratii, Vol. V*, Editura Ramida, București, 1999.
10. FLOREA, Ionel, *Cîntece din închisoare culese și notate de Preot Ionel Florea*, Sibiu, 1992.
11. MĂNĂSTIREA PETRU VODĂ, *Poeți după gratii*, Fundația Justin Pârvu, 2010.
12. POPA, Ilie, *Antologia liricii de detenție anticomunistă din spațiul românesc*, Editura Fundației Culturale Memoria, București, 2016.
13. POPESCU, Aurelian, *Poezia în cătușe*, Editura Omniscop, Craiova, 1995.
14. POSTEUCĂ, Vasile, NOVAC, Nicolae, *Poeme din închisori*, Editura Drum, Madrid, 1970.

15. ROMANESCU, Paula, *Unde sunt cei care nu mai sunt / Ou sont-ils ceux qui n'existent plus?*, Editura Betta, București, 2012.
16. PANĂ, Zahu (ed.), *Poezii din închisori*, Editura Cuvântul românesc, 1982.
17. *Spicuri din cântecele deținuților politici de la Doftana, Mislea, Tg. Jiu, Vapniarca*, Editura Apărarea Patriotică, [Arad], [s.a.].

Volume de poezie carcerală

1. ARGHEZI, Tudor, *Flori de Mucigai*, Editura Cultura Națională, București, 1931.
2. BUJOR, M. Gh., *Zăbrele. Din versurile unui condamnat (1920-1933)*, Editura Aldin, București, 1944.
3. ANANIA, Valeriu, *Istoria agrippine. Versuri*, Editura Cartea Românească, București, 1976.
4. ANDRONESCU, Demostene, *Reeducarea de la Aiud. Peisaj Lăuntric. Memorii și versuri din închisoare*, Editura Christiana, București, 2009.
5. BACIU, Petru C., *Inimi zăvorâte. Memoria temniței*, Editura Fundației Culturale Buna Vestire, București, 1999.
6. BACIU, Petru C., *Cine? Poezii din temnițe*, Editura Fundației Culturale Buna Vestire, București, 2002.
7. BACU, Dumitru, *Aiud. Poezii*, Gráficas Benzal, Madrid, 1961.
8. BACU, Dumitru, *Ofrandă. Poezii din închisori*, Madrid, 1963.
9. BACU, Dumitru, *Acolo șezum și plânsem, Poeme*, Arte Gráficas Benzal, Madrid, 1964.
10. BAICU, Petre, *Poezii din temnițe*, Editura Mirton, Timișoara, 2022.
11. BALLA, Corneliu, *Zarca*, Editura Citadela, Satu Mare, 2008.
12. BĂDULESCU, Fronea, *Cristal. Versuri*, Editura Vasile Cârlova, București, 2001.
13. BENTOIU, Aurelian, *Zări și zodii. Poezii din închisoare*, Editura Fundației Academia Civică, București, 2001.
14. BERA-ARĂDEANU, George, *Suflete răstignite. Versuri scrise în închisoare între anii 1952-1955*, Editura Timișoara, 2003.
15. BIRIȘ, Gheorghe, *Cântece de pe coline*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1974
16. BLĂNARU-FLAMURĂ, Vasile, *Crini printre zăbrele. Din poemele unui fost condamnat la moarte*, Editura Sepco, București, 2000
17. BOBU, Ion C., *Demascarea*, Editura Timpul, Iași, 2001.
18. BRAUNER, Harry, *Melodii compuse în temnițele Aiudului*, Editura Ars Docendi, București, 2000.
19. BUESCU, Victor, *Din poezia rezistenței românești. Onofrei pușcăriașul: Poeme din închisoare*, Editura Universității din Lisabona, Lisabona, 1952.
20. BURACU, Mihai, *Din psalmii tinereții. Versuri*, Editura Eubeea, Timișoara, 1998.
21. CARAION, Ion, *Poezii arestate*, Editura Muzeului Literaturii Române, București, 1999.
22. Caratană, Nicolae, *Cuvinte de lut*, Editura Fundației Culturale Dimandarea Părintească, București, 2000.
23. CARATANĂ, Nicolae, *Dialog cu neantul: versuri*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2001.
24. CIOBICĂ, Grigore, *Încă cinci sute de ani*, Editura Edmunt, Brăila, 2013.
25. CIURUNGA, Andrei, *Poemele cumplitelui canal (1950-1954)*, Editura Universală, Craiova, 1992.
26. CIURUNGA, Andrei, *Ceasuri fără minutare. Poeme din închisoare*, Editura Eminescu, București, 1996.
27. CIURUNGĂ, Andrei, *Poeme cu umbre de gratii*, Editura Sagittarius, București, 1996.
28. COPOSU, Corneliu, *Poeme*, Editura Fundației Academia Civică, București, 2019.
29. CRAINIC, Nichifor, *Șoim peste prăpastie. Versuri inedite create în temnițele Aiudului*, Editura Roza vânturilor, București, 1990.
30. CRISTEA, DUMITRU, *Zbucium și poezie*, Editura Societății Culturale Pro Maramureș "Dragoș Vodă", Cluj-Napoca, 2001.
31. CRISTEA, Dumitru, *Ție, Doamne*, Editura Mediamira, Cluj-Napoca, 2004.
32. DRAGODAN, Constantin Aurel, *Itinerare în lanțuri. Poeme 1945-1964*, ediția a II-a, ediție îngrijită de Mihai Rădulescu, Editura Ramida, București, 1992.

33. DUMITRESCU-CUNCTATOR, Constantin, *Zbor printre gratii, Vol. I. Ecuri de peșteră*, Editura Mexim Grafic, București, 2002.
34. DUMITRESCU-CUNCTATOR, Constantin, *Zbor printre gratii, Vol. II. Metereze*, Editura Mexim Grafic, București, 2002.
35. DUMITRESCU-CUNCTATOR, Constantin, *Zbor printre gratii, Vol. III. Comedia păcii*, Editura Mexim Grafic, București, 2002.
36. DUMITRESCU, Luca, *Hronicul Racului. Versuri*, Editura Cartea Românească, București, 1988.
37. DUMITRESCU, Luca, *Hronicul racului*, ediția a II-a, Editura Vreamea, București, 2010.
38. FĂGET, Mihai, „*la-ți crucea ta!*”, Editura Fevrodest Agora, Craiova, 2003.
39. FUIOREA, Nicolae, *Poeme siberiene*, Editura Sitech, Craiova, 1999.
40. GHEORGHITĂ, Viorel, *Ferestre și oglinzi. Sonete*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1985.
41. GHEȚU, Adrian, *Versuri din detenția politică*, Editura Transilvania Expres, Brașov, 2015.
42. GIURGECA, Simion, *Dincolo de Zid. Poezii*, Editura Elisavaroș, București, 1997.
43. GROSSU, Sergiu, *Inscripții pe un vas de lut. Poezii*, Editura Roza vânturilor, București, 1994.
44. GROSSU, Sergiu, *Univers simfonic. Poeme orale create într-un lagăr din balta Dunării*, Editura Roza vânturilor, București, 1994.
45. GYR, Radu, *Poezii, Vol. I: Sângele temniței. Balade*, Editura Marineasa, Timișoara, 1992.
46. GYR, Radu, *Poezii, Vol. II: Stigmat*, Editura Marineasa, Timișoara, 1993.
47. GYR, Radu, *Poezii, Vol. III: Poezia orală*, Editura Marineasa, Timișoara, 1994.
48. HAMZEA, Adrian, *Al cincilea anotimp*, Editura Paralela 45, Pitești, 2002.
49. HARA, Ion, *Volumul durerii*, Editura Multimedia Internațional, Arad, 2006.
50. IMBRESCU, Ilie, *Trepte de har. Versuri din închisori*, Editura Manuscris, Pitești, 2017.
51. IONESCU-QUINTUS, Mircea, *Moara dracilor*, Editura Ion Creangă, București, 1999.
52. IOVIN, Mihai Mia, *Cântările biruinței*, lucrare disponibilă online la adresa <https://archive.org/details/cantarilebiruintei>.
53. MATEIAȘ, Virgil, *Drumețule, oprește-te și vezi... Poeme din închisoare*, Editura Eminescu, București, 1999.
54. MAXIM, Ion, *Interferențe*, Editura pentru Literatură, București, 1968.
55. MAXIM, Virgil, *Nunțașul cerului (Isihă)*. *Poeme creștine cu teme isihaste*, ediția a II-a, [f.e.], [f.l.], [f.a.].
56. MOLDOVEANU, Nicolae, *Cântările harului 1959-1964 (cântări din temniță)*, 1996.
57. NEGOIȚESCU, I., *Sabasios*, Editura Pentru Literatură, București, 1968
58. OLARIU, Despa, *Lumini pe crucea mea din bezne. Însemnări în gând din anii diabolicele opresiuni din închisorile comuniste (1958-1964)*, Editura Fundației Profesor George Manu, București, 1995.
59. OMESCU, Ion, *Filtru*, Editura pentru Literatură, București, 1968.
60. Oniga, Dumitru, *Cântece triste – versuri*, Editura NordPress, Suceava, 1996.
61. Oniga, Dumitru, *Novissima Tristia 1948-1989*, Editura Mușatinii, Suceava, 2011.
62. Opreșan, Constantin, *Cărțile Spiritului și alte poezii*, Editura Christiana, București, 2009.
63. PANĂ, Zahu, *Cu acul pe săpun. Poezii*, Editura Cuvântul Românesc, Hamilton, 1989.
64. PARAGINĂ, Ion, *Baladă pentru fratele nostru*, Editura Marineasa, Timișoara, 1995.
65. PĂTRĂȘCANU, Radu, *Dialoguri în Agora*, Editura Litera, București, 1980.
66. PĂUNESCU, Daia Ion, *Frânturi din infinit....*, București, 1998.
67. PÂNZARIU, Vasile, *Coșmar în noaptea veacului. Antologie de autor*, Editura Mușatinii, Suceava, 2005.
68. PÂNZARIU, *Evadând din viitor*, Editura Mușatinii, Suceava, 2010.
69. PÂSLARU, Serafim V., *Fără condei. Versuri*, Editura FRONDE, Alba-Iulia, 1995.
70. PICA, Ioan Victor, *Poeme de celulă*, Editura Arhipelag, Târgu Mureș, 1994.
71. POP, Romulus, *Poezii*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca.
72. PLOSCARU, Ioan, *Cruci de gratii. Versuri din închisoare*, Editura, Helicon, Timișoara, 1992.
73. POPESCU, Traian, *Catrenele Învierii. "Zarca" Aiud 1957-1958*, Editura Crater, București.
74. POPESCU-VĂLCEA, Gheorghe, *Cuvinte din temniță*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1991.

75. RADU-UDAR, Dumitru, *Periprava. Lagăr comunist de muncă forțată. Poeme de după gratii (Fără creion, fără hârtie) 1958-1964*, București, 1997.
76. STRĂCHINARU, Constantin N., *Un mire în flăcări*, Editura Pim, Iași, 2013.
77. STRĂCHINARU, Constantin N., *Culegătorul de zări*, Editura Pim, Iași, 2013.
78. ȚEPELEA, Gabriel, *Anii nimănui. Poeme din anii de detenție*, Editura Vasile Goldiș University Press, Arad, 1998.
79. VĂȘÎI, George, *Surghiunul miresei. Poezii*, Editura Solteris, Piatra Neamț, 2012.
80. VASILIU, Virgil D., *Mărturia poeziei*, Editura Fundației Regale Universitare Carol I, Paris, 1957.
81. VERZEA, Ernest, *Crepuscularia*, 1992.
82. VIȘOVAN, Aurel, *Scrisoare în gând*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2002.
83. VLAD, Nicolae, *Cu lira prin veac*, Editura Transilvania Expres, Brașov, 2004.
84. ZEANĂ, Ionel, *Golgota românească. Poeme*, Editura Societății Culturale Lamura, București, 1995.
85. ZUCA, Teodor, *Miserere. Poezii*, Atena, Grecia, 1969.
86. *Doi poeți damnați: Constantin Opreșan & Ștefan Vlădoianu*, Editura Majadahonda, București, 1995.

Manuscrise de poezie carcerală

CARAGAȚĂ, Costache, [*Poezii din închisori 1948-1964, culese de fostul deținut politic C. Garagață*](#)

Alte volume de poezie

1. ALECSANDRI, V., *Poezii populare ale românilor*, Editura Minerva, București, 1908.
2. BACU, Dumitru, *Cîntiți tră niagărșiri*, Fundația Culturală Aromână „Dimândarea părintească”, București, 1996.
3. BUREBISTAN, Orolea Scoroliu, *Paradisul aparthaidului roșu. Din lagărele și închisorile comuniste*, Editura Plurismul, Oradea, 1994.
4. BUREBISTAN, Orolea Scoroliu, *Bureni și flori (versuri din sertar)*, Editura Plurismul, 1995.
5. CHICHIUR, Ion, *Lacrima memoriei, Vol. I*, Editura Neuron.
6. CONSTANTINESCU-MĂRĂCINEANU, Ion, *Sete de jăratice – versuri*, Editura Vasile Cârlova, București, 2000.
7. DASCĂLU, Nicu, *Strigătele mele*, Editura Elisavaros, București, 1998.
8. GYR, Radu, *Balade*, Gorjan, 1943.
9. GYR, Radu, *Ultimele poeme*, ediție îngrijită și postfațată de Barbu Cioculescu, Editura Vreamea, București, 1994.
10. GYR, Radu, *Crucea din stepă. Poeme de războiu*, ediție îngrijită și note de Ioan Popișteanu, Editura Ex Ponto, Constanța, 1998.
11. GYR, Radu, *Liniști de schituri. Cerbul de lumină*, Editura Vreamea, București, 1999.
12. MILITARU, Vasile, *Temelie de veac nou. Versuri*, ediție de exil, 1988.
13. MIRONESCU, Alexandru, *Poeme filocalice*, Editura Episcopiei Sloboziei și Călărașilor, 1999.
14. NIJLOVEANU, Ion, *Cântece de libertate*, Editura Suflet românesc, Craiova, 1994.
15. NIȚĂ, Nicolae, *De ici de colo... Versuri, Vol. I*, Editura Libertatea, Jacksonvile, 2018.
16. NIȚĂ, Nicolae, *De ici de colo... Versuri, Vol. II*, Editura Libertatea, Jacksonvile, 2018.
17. NIȚĂ, Nicolae, *De ici de colo... Versuri, Vol. III*, Editura Libertatea, Jacksonvile, 2018.
18. OLARIU, Nicolae Sorin, *Antologie de cântece naționaliste*, Editura Sânziana, București, 2017.
19. ONIGA, Dumitru, *Lumină și iubire. Sonete și rondeluri*, Editura Cuvântul Nostru, Suceava, 1997.
20. PĂSCULESCU-ORLEA, Em., *Cuban. Poeme de războiu*, București, 1943.
21. STRĂCHINARU, Constantin, *Culegătorul de zări*, ediția a II-a, Editura Pim, Iași, 2013.
22. STRĂCHINARU, Constantin, *Un mire în flăcări*, ediția a II-a, Editura Pim, Iași, 2013.
23. ȘERES, Petru, *Amintiri de groază din Infernul pământean. Posibil scenariu de film 1951-1952*, 2013.

24. VASILESCU, Ovidiu, *Cânturi pentru somnul tău*, Editura Cuvântul Românesc, 1989.
25. Z-BUCIUM, Niculae, *Jăratec beau. Stihuri de rezistență anticomunistă 1948-1958*, Editura Curtea Veche, București, 2008.
26. *Cântece legionare*, ediție îngrijită de Ioan Herghelegiu, Librăria și Tipografia Românească Ionescu, Bacău, 1936.
27. *Cântece legionare*, Serviciul Propagandei Scrise, Sibiu, 1940.
28. *Cântece legionare*, Serviciul Propagandei Scrise, Constanța.

VI. PERIODICE (ziare, reviste, gazete)

- Argeș*, anul 1970.
- Astra*, anul 1990.
- Buna Vestire*, anii 1937-1938, 1940.
- Curentul*, anul 1940.
- Cuvântul românesc*, anii 1980-1982.
- Falanga*, anul 1940.
- Flacăra*, anul 1989.
- Memento*, supliment al ziarului Timișoara, anii 1991-1993.
- Monitorul Oficial (partea I)*, anii 1933-1945.
- Puncte cardinale*, anii 2002.
- Raza*, anii 1940-1943.
- Revista Fundațiilor Regale*, anii 1940-1941.
- Revista scriitorilor români*, anul 1969.
- Vatra*, anii 1990-2001.
- Universul*, anii 1931, 1940.
- Universul Literar*, anii 1940-1941.

VII. TEZE DE DOCTORAT

1. AIVĂNCESEI, Laura-Isabela, *Exercițiul crucii în detenția comunist și expresia sa literară*, Universitatea București, Facultatea de Litere, 2021.
2. ANTAL, Maria, *Radu Gyr – Studiu monografic*, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Facultatea de litere și arte, 2012.
3. BĂDIȚĂ, Dumitru-Bogdan, *Martiri și mărturie creștină în temnițele comuniste din România*, Universitatea din București, Facultatea de teologie ortodoxă „Justinian Patriarhul”, 2020.
4. DRANCĂ, Ilona-Diana, *Femeia și represiunea. Femeia în Gulagul românesc*, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Istorie și Filosofie, Cluj-Napoca, 2013.
5. DULĂU, Dan Gheorghe, *Poezia carcerală românească*, Universitatea „1 decembrie 1919” Alba Iulia, Facultatea de istorie și filologie, 2012.
6. HILOHI, Costin-Mihnea, *Radu Gyr – Studiu monografic*, Universitatea din București, Facultatea de litere, București, 2019.
7. IFRIM, Lircă, *Lagărul de exterminare „Periprava” 1957-1964: Între istorie și memorie*, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Istorie și Filosofie, Școala doctorală „Istorie. Civilizație. Cultură”, Cluj-Napoca, 2019.

8. MĂLIN, Dumitru, *O ipostază a expresionismului poetic transilvănean: V. Copilu Cheatră*, Universitatea din Oradea, 2007.
9. NISTOR, Mădălina-Ramona, *Patima libertății în lirica detenției*, Universitatea Lucian Blaga Sibiu, Facultatea de litere și arte, Sibiu, 2011.
10. PALEU, Gheorghe, *Credință și spiritualitate în universul concentraționar comunist*, Universitatea București, Facultatea de Teologie Ortodoxă, 2010.
11. POP, Ana-Gabriela, *Scriitorii români și închisorile comuniste*, Universitatea Petru Maior din Tîrgu-Mureș, Școala doctorală de Litere, Științe Umaniste și Aplicate, Tîrgu Mureș, 2017.
12. SAV, Rodica, *Valori stilistice în poezia lui Radu Gyr*, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Facultatea de litere și arte, 2007.
13. URSU, Dragoș-Dumitru, *Istoria sistemului concentraționar comunist: Fenomenul reeducării de la închisoarea Aiud*, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Istorie și Filosofie, Școala doctorală „Istorie. Civilizație. Cultură”, Cluj-Napoca, 2019.
14. VASILESCU, Constantin, *La periferia terorii. Colonia de muncă Periprava (1957-1964)*, Universitatea București, Facultatea de Istorie, București, 2020.
15. Vitan-Matei, Kasiana Elena, *Expresivitatea limbajului în lirica detenției*, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Facultatea de Litere și Arte, 2011.
16. VRABIE, Melania-Elena, *Memorialistica feminină a detenției comuniste*, Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, Facultatea de istorie și filologie, 2013.

VIII. ARTICOLE INFORMATIVE SAU DE PRESĂ

ANDREI, Nicolae A.; „RADU GYR (1905-1975) – Poetul martir”, biografie disponibilă online la adresa <https://cvlpress.ro/12.03.2015/radu-gyr-1905-1975-poetul-martir/>.

ANDRONESCU, Demostene, „Ionel Zeană (1912-2003)” în *Puncte cardinale*, Anul XIII, nr. 2-3/146-147, februarie-martie 2003, p. 19.

ARDELEAN, Ino, „Ridică-te Gheorghe, ridică-te Ioane!”, articol disponibil online la adresa https://debanat.ro/2012/11/ridica-te-gheorghe-ridica-te-ioane_43322.html.

AVRAMESCU, Cezar, „Despre ce nu știm e mai bine să tăcem” în *Gazeta de Sud*, Anul 11, nr. 3104, 7 mai 2005, p. 1.

BAKI, Lucia, „Medalie pentru ultimul supraviețuitor al Rezistenței anticomuniste”, articol disponibil la adresa <http://www.monitorulexpres.ro/mobil/?stiri&p=actualitate&SID=161612>.

BĂNESCU, Florin, „Gheorghe I, Olteanu -Medalion” în *Timișoara*, anul II nr. 228, 21 noiembrie 1991, p. 5.

BĂRAN, Vasile, „Simbolica Doftană” în *România literară*, an XIX, nr. 40, 2 octombrie 1986, p. 1.

BELDIE, N.S., „Vine Radu Gyr” în *Carpații*, Anul XXIV, nr. 15, ianuarie-februarie 1979, pp. 1, 6.

BOICEA, Dan, „Istoria unei poezii care a făcut istorie”, articol disponibil online la adresa <https://adevarul.ro/stil-de-viata/cultura/istoria-unei-poezii-care-a-facut-istorie-646625.html>.

BUZAȘI, Ion, „O nouă antologie de poezie carcerală românească” în *România literară*, Anul XLIV, nr. 35, 31 august 2012, p. 4.

BUZAȘI, Ion, „Andrei Ciurunga – poetul cumplitului Canal” în *România literară*, Anul LII, nr. 28, 10 iulie 2020, p. 4.

CARTIANU, Grigore, „Deșteaptă-te, Gheorghe, deșteaptă-te, Ioane!”, articol disponibil online la adresa: <https://adevarul.ro/blogurile-adevarul/desteapta-te-gheorghe-desteapta-te-ioane-650771.html>.

CERBAN, Mădălina, „Aripi, un monument dedicat rezistenței anticomuniste, de 130 de tone, va fi instalat în București”, articol disponibil la adresa <https://www.mediafax.ro/cultura-media/aripi-un-monument-dedicat-rezistentei-anticomuniste-de-130-de-tone-va-fi-instalat-in-bucuresti-14570336>.

CESEREANU, Ruxandra, „Rezistență sau supraviețuire prin cultură? (I)”, în *Observatorul Cultural*, nr. 203, 13 ianuarie 2004, articol disponibil online la adresa <https://www.observatorcultural.ro>.

CODRESCU, Răzvan, „Centenar Radu Gyr (1905-1975)” în *Puncte Cardinale*, Anul XV, nr. 3/171, p. 2.

COJA, Ion, „În apărarea Mioriței” în *Limba Română* (revistă de știință și cultură), Anul XX, Nr. 1-2 (175-176), ianuarie-februarie 2010, Chișinău, pp. 147-153.

CURTE, Cristian, „Pr. ROMAN BRAGA - «Dumnezeu ne-a trimis în Occident ca să deschidem porțile bisericii»”, în *Formula AS*, anul 2013, numărul 1059.

DIODIU, Rareș, „Expoziția «UniVERSURI carcerale: poezia închisorilor comuniste»”, articol disponibil online la adresa <https://mnuai.ro/expozitia-universuri-carcerale-poezia-inchisorilor-comuniste/>.

DOBRINCU, Dorin, „Poezii încarcerate din și despre lirica închisorilor comunismului românesc” în *Cronica*, Serie nouă, Anul XXXIII, nr. 2, februarie 1998, p. 4

DORCESCU, Eugen, „Ion și Gheorghe” în *Renașterea Bănățeană*, Anul XXI, nr. 2950, 19 octombrie 1999, p. 3.

GRIGURCU, Gheorghe, „Cazul Radu Gyr” în *România literară*, Anul XXIX, nr. 16, 24-30 aprilie 1996, p. 5.

IANCU, Mariana, „Versurile pentru care Radu Gyr a fost condamnat la moarte. Pedepsa i-a fost comutată apoi în 25 de ani de muncă silnică”, articol disponibil online la adresa https://adevarul.ro/locale/constanta/inedit-radu-gyr-recita-poeziile-sale-versurile-fost-condamnat-moarte-1_5aa25edbf52022f755da101/index.html#tab-comentarii.

IONESCU, Sînziana, „Ce a ascuns opera lui Radu Gyr, poetul detenției politice, încrustată pe Monumentul Rezistenței Anticomuniste”, articol disponibil online la adresa <https://adevarul.ro/stiri-locale/constanta/ce-a-ascuns-opera-lui-radu-gyr-poetul-detentiei-1706174.html>.

LĂDARIU, Lazăr, „Două destine” în *Cuvântul liber*, Anul XXIV, nr. 226 (5928), pp. 1, 3.

LEAHUL, Victor, „Poezia în închisori” în *Troița* (Ontario), nr. 69, mai 1980, pp. 11-12.

LEFA, Aristide, *Cine au fost victimele de la Jilava*, fragment disponibil online la adresa <https://www.aparatorul.md/lagarul-de-la-miercurea-ciuc/>

MANOLESCU, Nicolae, „Poezie de închisoare” în *România literară*, An. 49, Nr. 35/36 (11 aug. 2017). p. 9.

MANTA, Marius, „Aspecte ale «literaturii carcerale»” în *Memoria*, nr. 101 (4/2017), pp. 106-110.

MARINESCU, Răzvan, „1 august: Tudor Gheorghe împlinește 77 de ani. Deși a zbârcit-o în perioada pandemiei noi îi urăm La Mulți Ani! VIDEO: Unul din cântecele emblematice ale artistului, compus de un legionar, fost coleg de temniță cu tatăl său la Aiud”, articol disponibil online la adresa <https://www.activenews.ro/cultura/1-august-Tudor-Gheorghe-implineste-77-de-ani.-Desi-a-zbarcit-o-in-perioada-pandemiei-noi-ii-uram-La-Multi-Ani-VIDEO-Unul-din-cantecele-emblematice-ale-artistului-compus-de-un-legionar-fost-coleg-de-temnita-cu-tatal-sau-la-Aiud-123450>.

MĂRCULESCU, Radu, „Puiu Atanasiu” în *Puncte Cardinale*, Anul XVII, nr. 6/198, iunie 2007, p. 6.

MUNTEANU, Bogdan, „Ridică-te Gheorghe, ridică-te Ioana!”, articol disponibile online la adresa https://www.activenews.ro/cultura/Ridica-te-Gheorghe-ridica-te-loana-152831?fb_comment_id=2095442553841952_2096965970356277.

OPREA, Marius, „Comentariu Marius Oprea: Covid-ul gândirii”, articol disponibil online la adresa <https://www.mediafax.ro/editorialistii/comentariu-marius-oprea-covid-ul-gandirii-19120790>.

PANĂ, Zahu, „Oameni care au fost. Radu Gyr. 10 ani dela moartea poetului” în *Cuvântul Românesc*, Anul 11, nr. 109, mai 1985, pp. 12-13.

POPA BULUC, Magdalena, „Monumentul «Aripi», simbol al libertății”, articol disponibil online la adresa <https://www.cotidianul.ro/monumentul-aripi-simbol-al-libertatii/>.

POPA BULUC, Magdalena Popa, „«Speranța din spatele gratiilor» – un proiect unic în România”, articol disponibil la adresa <https://www.cotidianul.ro/speranta-din-spatele-gratiilor-un-proiect-unic-in-romania/>.

PUIU, Enache, „Un poet uitat: Horia Nițulescu”, articol disponibile online la adresa <https://www.literaturasidepentie.ro/un-poet-uitat-horia-nitulescu/>.

RAȚĂ, Valeriu, „Cuvînt despre o antologie a liricii de detenție anticomunistă din spațiul românesc”, articol disponibil la adresa <https://www.romaniidinjurulromaniei.ro/articole-blog/2932/cuvint-despre-o-antologie-a-liricii-de-detentie-anticomunista-din-spatiul-romanesc/>.

ROMAN, Mihai, „VIDEO Muzică pe versurile poetului legionar Radu Gyr la o festivitate a studenților militari. Clipul a fost postat iar apoi șters pe contul oficial al Ministerului Apărării”, articol disponibil online la adresa: <https://www.g4media.ro/video-muzica-pe-versurile-poetului-legionar-radu-gyr-la-o-festivitate-a-studentilor-militari-clipul-e-postat-pe-contul-oficial-al-ministerului-apararii.html>.

SAXONE-HORODI, Liana, „Valentin Saxone” în *Minimum*, Anul V, nr. 46, ianuarie 1991, pp. 77-78.

SĂLIȘTE, Marcel Răduț, „Un monument «corect politic» și o întrebare”, articol disponibil la adresa <https://www.rostonline.ro/2016/05/un-monument-corect-politic-si-o-intrebare/>.

SCHWARTZ, David, „Bluzele Albastre - cea mai răspândită mișcare de avangardă din lume”, articol disponibil online la adresa <https://artapolitica.ro/gazetapolitica/2018/03/10/bluze-albastre-cea-mai-raspandita-miscare-de-avangarda-din-lume/>.

SPÂNU, Ion, „Cine a cenzurat grandiosul spectacol cu «poezia închisorilor comuniste?»”, articol disponibil la adresa <https://www.cotidianul.ro/cine-a-cenzurat-grandiosul-spectacol-cu-poezia-inchisorilor-comuniste/>.

STĂNESCU, Gabriel, „Poezia din spațiul concentraționar” în *Caiete internaționale de poezie*, nr. 10/2009, p. 8.

STOICIU, Liviu Ioan, „Avem o nouă poliție politică? Despre «cretinismul profund»” în *Bucovina literară*, serie nouă, Anul XXIII, nr. 11-12 (261-262), noiembrie-decembrie 2012, pp. 13-14.

ȘONTICĂ, Daniela, „Cu sufletul în celule, traducând poezia închisorilor”, articol disponibil online la adresa <https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/lumina-literara-si-artistica/cu-sufletul-in-celule-traducand-poezia-inchisorilor-134583.html>.

TĂNASE, Stelian, „Pericol, neolegionarul Neamțu pe scenă”, articol disponibil online la adresa <https://www.stelian-tanase.ro/pericol-neolegionarul-neamtu-pe-scena/>

TISMĂNEANU, Vladimir, „Privesc din Doftana prin gratii de fier”, articol disponibil la adresa <https://tismaneanu.wordpress.com/2009/09/26/privesc-din-doftana-prin-gratii-de-fier/>.

VĂRZARU, Alexandru, „Furtună într-un pahar cu legionari”, *Kamikaze*, nr. 46, 14-20 noiembrie 2012, p. 1.

„Cui nu convine eliberarea memoriei” în *Revista 22*, Anul II, nr. 3 (53), 25 ianuarie 1991, p. 7.

„Centrul pentru Monitorizarea și Combaterea Antisemitismului despre discursul lui Mihail Neamțu: Scandalos, revoltător și împotriva legislației în vigoare/ Se face vinovat de incitare la extremism, de ignorare deliberată a antisemitismului promovat de legionari”, articol disponibil online la adresa <https://www.hotnews.ro/stiri-politic-13569717-centrul-pentru-monitorizarea-combaterea-antisemitismului-despre-discursul-lui-mihail-neamtu-scandalos-revoltator-mpotriva-legislatiei-vigoare-face-vinovat-incitare-extremism-ignorare-deliberata-antise.htm>.

„Colocviile reviste Vatra (I)” în *Vatra*, Anul XXIII, nr. 264 (3), martie 1993, p. 6.

„Cristian Popescu Piedone: «Tristetea a pus stăpânire pe România. Fericirea a rămas în fotografiile concediilor de altădată»”, articol disponibil online la adresa https://www.realitatea.net/stiri/actual/cristian-popescu-piedone-tristetea-a-pus-stapanire-pe-romania-fericirea-a-ramas-in-fotografiile-concediilor-de-altadata_65a01e21581ca6386a7ab692.

„Cuvântul Părintelui Nicolae Bălăsoiu de la Mănăstirea Clocociov despre familie și instituția căsătoriei”, articol disponibil online la adresa <https://www.episcopiaslatinei.ro/cuvantul-parintelui-nicolae-balasoiu-de-la-manastirea-clocociov-despre-familie-si-institutia-casatoriei/>.

„Delegația Partidului S.O.S. România, în dialog cu românii din Austria”, articol disponibil online la adresa <https://sosro.ro/delegatia-partidului-s-o-s-romania-in-dialog-cu-romanii-din-austria/>.

„Destinul familiei Tacu sau povestea unei lungi perioade de chin în regim comunist”, articol disponibil online la adresa https://www.poezie.ro/index.php/article/156516/Destinul_familiei_Tacu_sau_povestea_unui_lungi_perioade_de_chin_%C3%AEn_regim_comunist.

„Dumitru Copăceanu”, biografie disponibilă online la adresa <http://www.memoriarezistentei.ro/copaceanu-dumitru/>

„Institutul Elie Wiesel: Teatrul Național din Iași, instituție în subordinea Ministerului Culturii, promovează pe pagina de Facebook poezii ale legionarilor / Explicațiile directorului teatrului”, articol disponibil online la adresa <https://hotnews.ro/institutul-elie-wiesel-teatrul-national-din-iasi-institutie-n-subordinea-ministerului-culturii-promoveaza-pe-pagina-de-facebook-poezii-ale-legionarilor-explicatiile-directorului-teatrului-263850>.

„Institutul Elie Wiesel: Departe de valorile europene, în Săptămâna Patimilor, la Teatrul Național Iași, se recită din poezi legionari/ Reacția ministrului culturii: Am eliminat două nume, credeam că problema a fost rezolvată/ Directorul teatrului a fost refractar în prima fază, a spus că a trecut perioada când putea fi cenzurat”, articol disponibil online la adresa <https://www.g4media.ro/institutul-elie-wiesel-departe-de-valorile-europene-in-saptamana-patimilor-la-teatrul-national-iasi-se-recita-din-poeti-legionari.html>.

„Monumentul ARIPI amputat chiar înainte de a fi inaugurat: fără versurile lui Radu Gyr, fără numele eroilor anticomuniști, fără chipurile martirilor închisorilor bolșevice, fără slujbă de sfințire. Dar măcar ESTE”, articol disponibil la adresa <https://www.ziaristionline.ro/2016/05/31/monumentul-aripi-amputat-chiar-inainte-de-fi-inaugurat-fara-versurile-lui-radu-gyr-fara-numele-eroilor-anticomunisti-fara-chipurile-martirilor-inchisorilor-bolsevice-fara-slujba-de-sfintire-dar/>.

„Radu Gyr – „Apostolul poet al închisorilor românești””, articol disponibil online la adresa <https://www.atitudini.com/2020/04/radu-gyr-apostolul-poet-al-inchisorilor-romanesti/>.

„Rememorând «procesul scriitorilor» cu poetul Harald Siegmund” în *Tribuna*, Anul CXIII, nr. 2018, vineri, 3 octombrie 1997, p. 3.

„Teatrul Național «Vasile Alecsandri» Iași” în *Teatrul azi*, Anul 21, nr. 5-6/2020, pp. 12-14.

„Traian Brăileanu”, biografie disponibilă online la adresa <https://primaria-bilca.ro/personalitati-din-bilca/traian-braileanu/>.

„VIDEO Liderii ARD se delimitează de declarațiile lui Mihail Neamțu. MRU: Condamnăm cu fermitate absolut orice fel de manifestări de extremism și intoleranță / Politica într-o țară civilizată nu se face cu bâta”, articol disponibil online la adresa: <https://www.hotnews.ro/stiri-13573654-vasile-blaga-mihai-razvan-ungureanu-delimiteaza-neamtu-cer-public-acestuia-ceara-scuze.htm>.

„Video-ul cu studenții militari care cântă versuri de Radu Gyr, reluat de profesorii universitari din Sibiu / „Mișcarea Legionară depinde cum poate fi privită, înainte, pe o parte, și după” / Postarea a fost ștersă a doua zi”, articol disponibil online la adresa <https://www.g4media.ro/video-ul-cu-studentii-militari-care-canta-versuri-de-radu-gyr-reluat-de-profesorii-universitari-din-sibiu-miscarea-legionara-depinde-cum-poate-fi-privita-inainte-pe-o-parte-si-dupa.html>.

IX. RESURSE WEB

<https://www.academia.edu/>, Bibliotecă digitală de lucrări academice.

<https://archive.org/>, „The Internet Archive”, colecție digitală de periodice, cărți și website-uri.

<https://adt.arcanum.com/ro/>, Digiteca Arcanum, bază de date cu periodice din perioada anilor 1880-2020.

<https://biblioteca-digitala.ro/>, Biblioteca Digitală a Publicațiilor Culturale.

<https://books.google.com/> Bază de date cu cărți digitizate.

<https://www.ceeol.com/>, Central and Eastern European Online Library, bază de date cu studii și articole științifice din sfera umanistă, inclusiv despre istoria comunismului.

<https://www.cdep.ro/> Site-ul Camerei Deputaților.

<http://www.cnsas.ro/>, Site-ul Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității.

<https://despredemnitate.files.wordpress.com/>, Blog cu conținut memorial, despre rezistența anticomunistă armată din munții României.

<https://dspace.bcuccluj.ro/>, Biblioteca Digitală a Bibliotecii Centrale Universitare din Cluj, secțiunea „Periodice”.

<https://dexonline.ro/>, Colecție de dicționare explicative ale limbii române.

<https://www.iicmer.ro/>, Site-ul Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc, secțiunea „Fișe Matricole Penale Deținuți Politici”.

<https://www.facebook.com/>, Facebook, platformă de socializare.

<https://fericiticeiprigoniti.net/>, Site memorial dedicat martirajului creștin din închisorile comuniste românești.

https://www.memorialsighet.ro, Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței.

<https://miscarea.net/>, Site informal dedicat Mișcării legionare, cu articole din presa interbelică și din exil, memorii și interviuri ale foștilor legionari, documente de arhivă, poezii și cântece de propagandă, precum și creații lirice neînregimentate ideologic.

<http://www.procesulcomunismului.com/>, Portal dedicat victimelor regimului comunist, cu arhivă de documente și de istorie orală despre presiunea comunistă.

<https://www.revistamemoria.ro/>, Portalul revistei Memoria, cu mărturii și articole despre represiunea comunistă, în special despre detenția politică.

<http://rolinest.edu.ro/>, Romanian Library Network Science & Tehnologie, motor de căutare centralizată în cataloagele bibliotecilor naționale.

<https://scholar.google.com/>, Bază de date cu studii și articole științifice.

<https://www.youtube.com/>, Platformă de resurse video.

Listă de abrevieri și acronime

AANP	Arhiva Administrației Naționale a Penitenciarelor
ACNSAS	Arhiva Consiliului pentru Studierea Arhivelor Securității
AFDPR	Asociația Foștilor Deținuți Politici din România
AIOCIMS	Arhiva de Istorie Orală a Centrului Internațional de Studii asupra Comunismului din cadrul Memorialului Victimelor Comunismului și al Rezistenței
ARLUS	Asociația Română pentru strângerea Legăturilor cu Uniunea Sovietică
Col.	Colonel
Cpt.	Căpitan
D.D.T.	Diclor-Difenil-Triclorețan
D.G.P.	Direcția Generală a Penitenciarelor
Lt.	locotenent
Lt. col.	Locotenent colonel
Lt. Maj.	Locotenent major
F.D.C.	Frățiile de Cruce
GULAG	Glavnoe Upravlenie Ispravitelno-trudovîh lagherei (Administrația Generală a Lagărelor de muncă forțată)
M.A.I	Ministerul Afacerilor Interne
N.	Născut
P.S.D.	Partidul Social-Democrat
P.C.R.	Partidul Comunist Român
P.M.R.	Partidul Muncitoresc Român
R.P.R.	Republica Populară Română
R.S.R.	Republica Socialistă Română
t.r.	Termen redus